

Språk og verdiladning i kvantitativ samfunnsvitenskapelig forskningsformidling

Martin Bull Gudmundsen

Masteroppgave i psykologi
Psykologisk institutt
Samfunnsvitenskapelig fakultet

UNIVERSITETET I OSLO

November, 2013

Språk og verdiladning i kvantitativ samfunnsvitenskapelig forskningsformidling

Martin Bull Gudmundsen

Masteroppgave i psykologi

Psykologisk institutt

Samfunnsvitenskapelig fakultet

Universitetet i Oslo

November, 2013

© Martin Bull Gudmundsen

2013

Språk og verdiladning i kvantitativ samfunnsvitenskapelig forskningsformidling

Martin Bull Gudmundsen

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Statistisk informasjon om sosiale grupper har lett for å bli oppfattet som verdiladet. Denne oppgaven ser på hvordan verdiladningen i et budskap kan bli påvirket av avsenderens formvalg. En serie vignetter med statistisk informasjon blir formulert i to varianter hver, noen basert på språklige kategorier, og noen basert på framing. I studie 1 får hver deltager lese vignetter i én språklig og én framingbasert variant. Studien har med andre ord et 2x2 faktorielt between subjects-eksperimentelt design. Resultatene viser at spørsmålene som skulle måle verdiladning ikke blir påvirket av formvalg, men at de samtidig blir påvirket av andre sosiale forhold. Det er med andre ord grunn til å gå videre med begrepet verdiladning. Studiene 2a og 2b bruker de samme språk- og framingbaserte vignettene, men begge varianter blir nå presentert for hver deltager, i hvert sitt within subjects-eksperimentelle design. Det gjøres også tydeligere i instruksjonen at presentasjonen av budskapet er det viktigste. Under disse forholdene henger verdiladning bedre sammen med formvalg. I den generelle diskusjonen blir det spurt nærmere etter hvilke forhold i de to senere studiene som bidro til at det ble funnet effekter av formvalg. Med tanke på mulig videre forskning, blir vignettene og spørsmålene evaluert.

Forord

Jeg vil takke Karl Halvor Teigen, som har veiledet meg gjennom det meste av denne oppgaven, og som har gitt mange gode ideer og innspill underveis. Jeg vil også takke Geir Overskeid for gode kommentarer i innspurten. Arbeidet med oppgaven har tatt sin tid, og jeg ville neppe ha kommet i mål uten støtte, oppmuntring og tålmodighet fra administrasjonen på psykologisk institutt, særlig Trine Kongsvold, Bjørnar Hjulstad, Vera Østensen, og Jørund Støre Bergem. Medstudentene Erlend Bruer og Mona Klausen hjalp meg å lese korrektur på testmaterialet, og Alma Gudmundsen har lest korrektur på selve oppgaven. Til slutt vil jeg dedikere oppgaven til minnet om min far, som lærte meg mye her i livet, blant annet at jeg bør unngå å bruke fremmedord så langt jeg kan.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Verdiladning	3
1.1.1	Essensialisme	4
1.1.2	Stereotyper	5
1.1.3	Normative implikasjoner.....	5
1.1.4	Metadiskusjon	5
1.2	Formvalg.....	6
1.2.1	Språkdelen.....	6
1.2.2	Framingdelen.....	8
2	Studie 1.....	10
2.1	Metode.....	10
2.1.1	Deltagere og prosedyre.....	10
2.1.2	Design og materiale.....	10
2.2	Resultater.....	15
2.2.1	Språkdelen.....	15
2.2.2	Framingdelen.....	16
2.3	Diskusjon.....	19
3	Studie 2a.....	21
3.1	Metode.....	21
3.1.1	Deltagere og prosedyre.....	21
3.1.2	Design og materiale.....	21
3.2	Resultater.....	23
3.2.1	Favoriseringsspørsmålene	23
3.2.2	Påstandene	26
3.3	Diskusjon.....	27
3.3.1	Favoriseringsspørsmålene	27
3.3.2	Påstandene	29
4	Studie 2b.....	31
4.1	Metode.....	31
4.1.1	Deltagere og prosedyre.....	31
4.1.2	Design og materiale.....	31

4.2	Resultater	33
4.2.1	Favoriseringsspørsmålene	33
4.2.2	Påstandene	35
4.3	Diskusjon	37
4.3.1	Favoriseringsspørsmålene	37
4.3.2	Påstandene	38
5	Generell diskusjon	40
5.1	Spørsmålene og formvalgene, erfaringer og evaluering	40
5.2	Tydelighet	42
5.3	Subtil og åpenlys kommunikasjon	43
5.4	Konklusjoner	44
	Litteraturliste	47
	Vedlegg A	49
	Vedlegg B	80
	Tabell 1. Noen av formuleringene som skiller mellom de to variantene.	11
	Tabell 2. Gjennomsnittsskårer for hver påstand, når de to framingbetingelsene er slått sammen.....	18
	Figur 1. Svar på favoriseringsspørsmålene om avhold og depresjon, gruppert etter agenda...	23
	Figur 2. Svar på favoriseringsspørsmålene om kjønn og dataspill, gruppert etter agenda.	25
	Tabell 3. Påstandene i studie 2a.	26
	Figur 3. Svar på favoriseringsspørsmålene om arbeidsmoral, gruppert etter agenda.	33
	Figur 4. Svar på favoriseringsspørsmålene om skolegang, gruppert etter agenda.	34
	Tabell 4. Påstandene i studie 2b.	35

1 Innledning

Når man formulerer et budskap gjør man mange språklige valg. Ordvalg, tematiske valg, syntaktiske og grammatiske valg, eller med et samlebegrep, *formvalg* – det meste kan sies på mer enn én måte. Valget av uttrykksform er ikke nødvendigvis bare en estetisk oppgave. Det kan også bidra til å avgjøre meningsinnholdet i det som blir kommunisert. Formvalg kan være verdiladede valg.

Denne oppgaven sprang ut av noen funderinger over et debattinnlegg fra bloggen til Susan Blackmore (2007). Blackmore skriver om nobelprisvinneren James Watson, som hadde møtt sterke reaksjoner etter en uttalelse om IQ-forskjeller mellom demografiske grupper. En prestisjefylt forelesning med Watson ble blant annet avlyst fordi vertskapet ikke ville vedkjenne seg det han sa.

Blackmore understreker at Watson fremstilte ting litt for enkelt i sin uttalelse, men hun mener at han burde ha frihet til å uttale seg uten akademiske represalier. Ytringsfrihet er et overordnet gode i alle tilfeller, og det spiller en desto større rolle i akademisk debatt. Kunnskap utvikler seg best gjennom dristige utsagn og påfølgende hard kritikk. Det må være anledning til å ta til orde for upopulære ideer.

Dersom disse forskjellene i IQ eksisterer, sier Blackmore, bør man ta avstand fra den konklusjonen at den ene gruppen er underlegen, mindreverdig, eller at de automatisk fortjener det lodd de har blitt tildelt i livet. Man kan like gjerne bruke kunnskapen til å fremme et mer mangfoldig syn på evner og ferdigheter, og til å utvikle et utdanningssystem der opplæringen er bedre innrettet etter ulike anlegg og behov.

Fra Blackmores innlegg går funderingen videre til forskjellen mellom fakta og verdier, mellom deskriptive og normative utsagn. Det deskriptive begrenser seg til å beskrive verden slik den er. Det normative beskriver verden slik den bør være, eller burde ha vært. Et normativt utsagn handler om hvorvidt noe er negativt eller positivt, hvorvidt man bør forandre det eller la det være i fred.

Når Blackmore oppfordrer til å bruke IQ-forskningen til å utvikle bedre undervisning, setter hun IQ-begrepet i en normativ sammenheng. Hun avviser samtidig det motsatte verdisystemet: At gruppen med lavere IQ skulle være underlegen og fortjene sitt lodd i livet. Før det i hele tatt kan velges mellom posisjonene må det godtas at IQ-forskjellene kan være reelle, i det minste i prinsippet. Det kan også hende at de ikke er reelle, men dette er et spørsmål om empiri, ikke om konsekvenser eller verdier.

For å bruke kunnskapen slik Blackmore sier, må diskusjonen kunne føres både på et deskriptivt og et normativt plan, men de to bør kanskje, så langt det lar seg gjøre, holdes atskilt.

I praksis viser det seg dessverre ikke så lett å uttrykke seg uten normative føringer. Bare det å bringe opp potensielt verdiladede emner kan få publikum til å anta at man har valgt side. Et

forenklet eksempel er den kjente observasjonen at et glass kan beskrives som enten halvfullt eller halvtomt. Den første beskrivelsen virker mer optimistisk, den andre virker mer pessimistisk. I begge tilfeller er faktainnholdet det samme, men ordvalget legger føringer for hva mottageren skal tenke videre. Nærmere bestemt bruker mottageren ordvalget til å trekke sine egne slutninger om glasset (McKenzie & Nelson, 2003).

De færreste virkelighetsbeskrivelser er like enkle som innholdet i et halvfullt/halvtomt glass. Synonymene er som regel flere, og definisjonene mer diffuse. Man har i tillegg å gjøre med et levende språk, der nye betydninger hele tiden finnes på ved behov.

Kompleksiteten i språket betyr at alle formvalg ikke nødvendigvis har like store grad av verdiladning. Valget står ikke bare mellom én positiv og én negativ beskrivelse. Blant alle alternativene kan man regne med at det vil ligge noen sterkt positive eller negative formuleringer, og andre ikke like positive eller negative. Noen formuleringer kan til og med oppfattes som nøytrale, eller så godt som nøytrale.

Kompleksiteten gjør det på den annen side vanskelig å være sikker på hvordan publikum vil motta det de hører. Et utsagn kan bli tatt til inntekt for andre standpunkter enn avsenderen egentlig hadde som mål. Forskjellige tilhørere kan ha forskjellige assosiasjoner, forskjellige situasjoner kan bære på forskjellige implikasjoner, og selv den aller vanligste betydningen av et ord kan ha forandret seg over tid.

Ofte vil nettopp diskusjoner om verdiladning skape avvikende betydninger av et ord. Noen påpeker at et ord for eksempel kan virke belastende for en gruppe, noen vil prøve å snu ordet til en positiv betydning, og noen vil gjøre ordet uakseptabelt i det gode selskap. Andre kan svare med å insistere på å bruke ordet likevel, eller de kan komme opp med andre betegnelser for å dekke den samme belastende betydningen. Alle disse utviklingstrekkene vil finnes i det samme språket, samtidig.

Undersøkelsene i denne oppgaven vil dreie seg om verdiladning i samfunnsvitenskapelig forskningsformidling, om konsekvensene av å snakke om sosiale grupper, og om betydningen av hvordan man fremstiller statistikk. Det grunnleggende spørsmålet er hvorvidt det lar seg gjøre å snakke mer deskriptivt om følsomme emner, som for eksempel forskjeller i IQ.

Oppgaven tar et skritt tilbake fra diskusjonen om de enkeltstående ordene eller formuleringene. Den tar i stedet for seg hele kategorier av formvalg. Kategoriene vil bli definert ut fra modeller i den psykologiske litteraturen.

Formvalg passer i utgangspunktet godt til å bli undersøkt med eksperimentelle metoder. De kan først defineres og deles inn i et visst antall varianter, og deretter manipuleres og presenteres som vignetter for ulike grupper av forsøksdeltagere. Hvis "verdiladning" blir gitt en mer operasjonell definisjon, kan reaksjonene måles og analyseres.

Oppgaven stiller ingen direkte formulerte spørsmål, men den sikter mot tre mer overordnede mål.

Det første målet er å utvikle begrepene formvalg og verdiladning. Begrepene vil først bli gitt en foreløpig definisjon, for bruk i eksperimentene i denne oppgaven. De vil deretter bli evaluert og utviklet videre, i lys av resultatene og diskusjonen som har kommet frem.

Det andre målet er å undersøke de to kategoriene av formvalg, framingbaserte og språkbaserte, som har blitt valgt ut til å bli brukt i eksperimentene. Gjør de i det hele tatt noe utslag på verdiladning, og i så fall i hvilken retning, og under hva slags begrensninger og betingelser?

Det tredje målet er å se mer generelt på de samme resultatene. Kan begrensningene og betingelsene for akkurat disse kategoriene av formvalg hjelpe forståelsen av formvalg i sin alminnelighet? Kan begrepene og designen i disse eksperimentene senere brukes til å undersøke andre kategorier av formvalg?

Hvis erfaringene fra oppgaven kan brukes til å utarbeide et mer standardisert eksperimentelt oppsett, vil det med tiden bli mulig å kartlegge mange slags kategorier av formvalg. En oversikt over hva som påvirker verdiladning kan bli et verktøy både i vitenskapsformidling og ellers, enten man vil uttrykke seg nøkternt eller gi et tydelig signal om hvor man står.

1.1 Verdiladning

Aschehoug og Gyldendals store norske ordbok (Guttu, 2005) definerer et verdiladet uttrykk som "et ord eller begrep man umiddelbart forbinder med et visst verdisyn." En verdiladet beskrivelse formidler altså noe om et bestemt standpunkt, eller sagt på en annen måte, en bestemt bedømmelse av det som blir beskrevet.

Det kan for eksempel dreie seg om en bedømmelse av sannhetsverdien i et utsagn. Noen formuleringer sår tvil om at det som sies stemmer med virkeligheten. Andre formuleringer inngir tillit. Det kan også ha blitt formidlet et etisk eller estetisk ståsted, et politisk ståsted, eller, mest relevant for denne oppgaven, et sosialt ståsted; utsagnet kan beskrive en egenskap eller handling som noe man enten ser ned på eller beundrer.

I utgangspunktet vil verdiladningsbegrepet omfatte avsenderens intensjoner, så vel som hva mottageren har oppfattet, men i denne oppgaven vil avsenderens intensjoner ikke bli tatt med i betraktningen. Målet med oppgaven er å se hvordan formvalg kan styre mottagerens oppfatning, og da er det konsekvensene, heller enn intensjonene, som teller.

På den annen side trenger ikke mottageren ha bevisst innsikt i sine egne reaksjoner. Det er kjent at selv små forskjeller i språkbruk kan gi overraskende utslag i mottagerens tankesett og handlinger.

Et eksempel er et mye omtalt eksperiment av Bargh, Chen & Burrows (1996), der en gruppe deltagere løste språkoppgaver med overvekt av en del ord som man gjerne forbinder med alderdom, mens en annen gruppe løste tilsvarende oppgaver, men uten de samme ordene om alderdom. Senere ble deltagerne tatt tiden på i smug, mens de beveget seg ned en korridor. De

som hadde jobbet med alderdomsord gikk ned korridoren i et merkbart lavere tempo. De oppga senere at de ikke hadde lagt merke til noen spesiell overvekt av alderdomsord i ordsettet, og de hadde heller ingen opplevelse av å ha blitt påvirket på noen måte.

Definisjonen av verdiladning bør derfor omfatte både bevisste og ubevisste reaksjoner.

Bevisste reaksjoner vil si at mottageren *antar at det ligger et bestemt verdisyn i budskapet, og tar stilling til dette verdisynet, eller til budskapet i seg selv, eller til begge deler*. Ubevisste reaksjoner vil si at *mottageren viser endringer i sitt eget verdisyn som en konsekvens av å ha blitt eksponert for budskapet*. I denne oppgaven vil de aller fleste spørsmålene forsøke å måle bevisste reaksjoner.

1.1.1 Essensialisme

Essensialisme er forestillingen om at en ting har en indre, nødvendig natur. Ytre egenskaper uttrykker en sann, men skjult essens, og det er essensen som til slutt bestemmer tingenes identitet.

I psykologien har begrepet psykologisk essensialisme å gjøre med strukturering av mentale kategorier (Gelman, 2005). I en essensialistisk kategori blir de observerbare trekkene sett som uttrykk for en felles årsak. Et medlem av kategorien kan mangle flere trekk, men likevel høre inn, så lenge essensen fremdeles er til stede. Forbindelsen mellom trekkene befinner seg under overflaten, og har sin egen, komplekse struktur.

Noen kategorier struktureres gjerne på en mer essensialistisk måte enn andre. Biologiske arter er et fremtredende eksempel, men det har vært argumentert for at det også tenkes essensialistisk om ikke-biologiske objekter i naturen, og om sosiale grupper i menneskenes verden. Menneskeskapte objekter, som møbler eller klær, blir derimot sjelden kategorisert ut fra noen essens. Fjerner man rygglenet fra en stol, vil den øyeblikkelig ha blitt til en krakk.

I de utsagnene som blir undersøkt i denne oppgaven, er det et fellestrekk at en egenskap Y blir hevdet å forekomme hos en så og så stor andel av en gruppe mennesker X. X kan i prinsippet oppfattes enten som en naturgitt, sosial, kategori, eller som en menneskeskapt, statistisk kategori. Den sosiale, og dermed essensialistiske tolkningen kan antagelig kalles mer verdiladet: Det er en oppfatning som stikker dypere, og som antagelig vil ha større sosiale konsekvenser over tid.

Essensialismespørsmålene i oppgaven bygger løst på en type spørsmål som egentlig er knyttet til begrepene entitativitet og inkrementalitet. Begrepsparet brukes til å kartlegge implisitte personlighetsteorier, det vil si mentale modeller som gir grunnleggende antagelser om hvordan egen og andres personlighet er strukturert (Dweck, Chiu & Hong, 1995). Entitative personlighetsteorier innebærer en antagelse om at personlighetstrekk, som for eksempel intelligens, er fastsatte størrelser, som ikke uten videre kan forandres. Slike personlighetsteorier har dermed mye til felles med essensialisme, og de har også blitt omtalt som en av flere komponenter i en essensialistisk forståelse av mennesker (Gelman, 2005).

For å skille mellom de to typene personlighetsteorier er det vanlig å bruke et sett av tre entitativt formulerte påstander. I denne oppgaven blir påstandene endret for å passe til innholdet i vignettene. Fordi både utformingen og bruken skiller seg fra den opprinnelige betydningen av entitativitet vil spørsmålene heller bli omtalt som "essensialistiske".

1.1.2 Stereotyper

Stereotyper er et omfattende begrep i psykologien. Det har mange definisjoner, og blir studert med mange vinklinger. Det kan oppsummeres grovt med at en stereotyp er en mer eller mindre sammenhengende kognitiv struktur, og at den består av de egenskapene man gjerne forbinder, bevisst eller ubevisst, med en bestemt sosial gruppe.

I denne oppgaven spiller stereotyper først og fremst en indirekte rolle. Begrepet ligger i bakgrunnen for mange andre begreper som blir nevnt, som essensialisme, normative implikasjoner, og metadiskusjoner. Men det vil også bli gjort et forsøk på anslå verdiladning ut fra de mer subtile, kognitive virkningene av stereotyper.

På slutten av studie 1 vil deltagerne bli bedt om å gjengi forekomsten av noen egenskaper som de tidligere har fått se beskrevet. De skal ikke bla tilbake, men heller svare ut fra hukommelsen. Hvis effektene av formvalg viser seg å sette varige spor i hukommelsen, er det et argument for at språk kan opprettholde stereotyper.

1.1.3 Normative implikasjoner

At et utsagn har normative implikasjoner vil si at det tas et standpunkt til de tingene som blir beskrevet: At de enten *bør* få forbli i sin nåværende tilstand, eller at man tvert i mot *burde* ta og gjøre noe med dem. Det innebærer en verdibedømmelse og et handlingsprogram, og kan derfor knyttes til fordommer og diskriminering; fordommer og diskriminering regnes som de affektive og atferdsmessige parallellene til stereotyper (Fiske 2004).

Oppgaven vil bruke en serie normative påstander, som deltagerne skal si seg enige eller uenige i på en skala. Noen av påstandene sier at forholdene enten er bra eller dårlige slik de er. I andre påstander blir det foreslått tiltak som bør, eller eventuelt ikke bør foretas på grunnlag av den nye informasjonen som har kommet frem.

1.1.4 Metadiskusjon

Verdiladede utsagn blir lett gjenstand for diskusjon, og diskusjonen foregår ofte på et overordnet plan, er såkalt metaplan, hvor man snakker mer om selve utsagnet enn om saksinnholdet. Det kan gjelde spørsmål om hvorvidt budskapet kunne og burde ha vært formulert annerledes, eller hvorvidt det i det hele tatt burde ha vært sagt, kanskje til og med hvorvidt forskningen burde ha funnet sted.

I en slik diskusjon blir de mulige betydningene av et utsagn ikke bare påpekt, men også endret. Metadiskusjonen blir en del av språkets historie, en del av de assosiasjonene som kommer opp den neste gangen de samme ordene blir brukt. Denne oppgaven er forresten i seg selv en del av metadiskusjonen om samfunnsvitenskapelig forskningsformidling.

Når diskusjonen dreier seg om formidling mer enn om fakta, kan det være et tegn på at verdier står på spill. I undersøkelsene i denne oppgaven vil deltagerne bli bedt om å ta stilling til mer enn bare faktainnholdet i vignettene. De vil for eksempel bli spurt hvorvidt vignettene er godt formulerte, og hvorvidt forskningen som det vises til virker troverdig. Resultatene vil antyde om svarene på slike spørsmål blir påvirket av underliggende verdier.

1.2 Formvalg

Begrepet "formvalg" i denne oppgaven vil si avsenderens valg mellom logisk likeverdige utsagn, som empirisk viser seg å ha ulike implikaturer. Begrepet "språklige implikaturer" stammer fra språkfilosofen Paul Grice (1989), og står i motsetning til den rent bokstavelige betydningen av et utsagn.

Den bokstavelige betydningen er den man får når man bruker en ordliste til å avkode en sekvens av ord – når man for eksempel avgjør at det finnes omtrent 50% væske i et glass. Implikaturen sier noe om avsenderens innstilling til glasset, hvorvidt mengden representerer noe oppfløftende eller nedslående.

Mottageren kan komme frem til hva avsenderen synes ved å trekke slutninger ut fra ordene "halvfullt" eller "halvtomt", der det ene har et positivt og det andre har et negativt referansepunkt. Disse slutningene viser seg ofte å svare til avsenderens kommunikative intensjoner (McKenzie & Nelson, 2003).

I studiene i oppgaven vil vignettene som deles ut inneholde én av to forhåndsdefinerte typer formvalg. Formvalgene vil være inspirert av modeller fra den psykologiske litteraturen. Et fellestrekk for modellene er at alle bygger på antagelser om hvordan mottageren bruker formvalg til å trekke slutninger.

Den første typen formvalg setter opp en hypotetisk språklig akse, som strekker seg mellom *forbeholdne* og *påståelige* formuleringer. Den andre typen formvalg går på valg av referansepunkt for en prosentangivelse, og har utgangspunkt i Tversky & Kahnemans (1981) begrep om framing.

1.2.1 Språkdelen

Vignettene i språkdelen vil bli utformet slik at de ligner notiser som kunne ha blitt funnet i en avis. Hver vignett vil bli utformet i to varianter. Noen av setningene vil være like for begge variantene, andre setninger vil være formulert litt forskjellig. Den ene varianten vil ha flere

forbeholdne formuleringer, den andre vil ha flere påståelige formuleringer. Resultatene vil vise om disse forskjellene er merkbare nok til å gjøre inntrykk på et publikum.

Hvis vignettene skal se naturlige ut må hver enkelt setning kunne passe inn i teksten der den står; de språklige valgene må gjøres ord for ord, og underveis. Det er med andre ord vanskelig å sette ned en strengt skjematisk regel for skillet mellom forbeholdne og påståelige formuleringer. Formuleringen av vignettene henter likevel sterk inspirasjon fra Semin og Fiedlers ordkategorimodell (Linguistic Category Model, eller LCM, Semin & Fiedler, 1988, 1989, se også gjennomgang i Wigboldus & Douglas, 2007). Oppgaven vender også så vidt tilbake til Gelmans (2005) beskrivelse av psykologisk essensialisme.

Verb og adjektiver

Ordkategorimodellen (Semin & Fiedler, 1988, 1989, Wigboldus & Douglas, 2007) deler ord inn etter ulike grader av abstraksjon, og gir forutsigelser om hvordan abstraksjonsnivå vil virke inn på mottagerens kognitive prosesser. Når modellen blir brukt i denne oppgaven vil de påståelige formuleringene som hovedregel være mer abstrakte enn de forbeholdne.

Fra mest til minst abstrakt lister ordkategorimodellen opp 1) adjektiver (For eksempel: *Per er voldelig*, noe som er et svært generelt utsagn om Per.), 2) verb som beskriver tilstander (*Per misliker Ola*), 3) verb som krever litt fortolkning (*Per skader Ola*, en påstand som ikke bare beskriver det som skjer, men også hvordan det går med Ola etterpå) og til slutt 4) verb som beskriver en handling direkte (*Per slår Ola*).

Graden av abstraksjon har vist seg å virke inn på hvordan mottageren trekker sine egne slutninger (se Wigboldus & Douglas, 2007, for en gjennomgang). Mer abstrakte beskrivelser gir grunnlag for flere slutninger om subjektet i en setning, og færre slutninger om hendelsen som blir beskrevet. De egenskapene som kommer til syne blir oppfattet som mer permanente, vanskeligere å bekrefte eller avkrefte, og det er mer sannsynlig at gyldigheten av beskrivelsen er selve stridsspørsmålet i en samtale (Semin & Fiedler, 1988, 1992). Mottageren kan forestille seg et større antall scener som kan beskrives av samme utsagn, (Semin & Fiedler, 1992) og anslår det som mer sannsynlig at hendelsen vil kunne skje igjen (Maas, Salvi, Arcuri & Fiedler, 1989, exp. 3).

I sosiale sammenhenger ser abstraksjonsnivå ut til å svare til avsenderens sosiale intensjoner; det ser ut til å eksistere en såkalt Lingvistisk intergruppe-bias (LIB). Hvis en hendelse for eksempel kaster et negativt lys over en konkurrerende sosial gruppe, har avsenderen en tendens til å bruke mer abstrakte beskrivelser. Hvis en hendelse kaster et positivt lys over en konkurrerende gruppe, blir beskrivelsene mer konkrete. Det motsatte skjer når aktøren er noen fra avsenderens egen gruppe; da blir negative hendelser beskrevet mer konkret, og positive hendelser mer abstrakt. Abstrakte formuleringer blir med andre ord brukt strategisk av avsenderen, når hensikten er å forsterke den sosiale betydningen av en hendelse. Konkrete formuleringer blir brukt til å tone betydningen av en hendelse ned (Maas et al. 1989).

Som hovedregel i denne oppgaven vil forbeholdne formuleringer være mer konkrete, mens påståelige formuleringer vil være mer abstrakte. Ordkategorimodellen lar seg imidlertid ikke

overføre fullstendig til vignettene i oppgaven. Vignettene handler ikke om enkelthendelser, men om forskningsresultater, og forskningsresultater er abstrakte av natur.

I forskningsformidling er det noen ganger abstrakte formuleringer som uttrykker forbehold, nettopp ved å understreke at forskningen tar et skritt tilbake fra virkeligheten. For å ta et eksempel fra en av vignettene, er det mer påståelig å si at "gutter spiller mer dataspill enn jenter", mens det er mer forbeholdent å si at gutter "oppgir at de spiller mer dataspill enn jenter".

I den sistnevnte formuleringen blir det understreket at forskeren ikke personlig har sett gutter spille mer dataspill. Informasjonen kommer fra spørreskjemaer og statistisk analyse, og forskningsmetoden kan ha vært en kilde til feil.

Substantiver

Substantiver, og særlig generiske substantiver, har blitt forbundet med tilegnelsen av psykologisk essensialisme. I følge Gelman (2005) fører ikke substantiver automatisk til essensialisme, men de gir en antydning om hvilke nylærte kategorier som best lar seg organisere ut fra et essensialistisk prinsipp. Essensialisme er ikke identisk med verdiladning, men begrepene har likevel en del felles. Det kan derfor være grunn til å se nærmere på Gelmans forklaring på hvorfor generiske substantiver kan være særlig forbundet med essensialisme.

Generiske substantiver vil si substantiver som beskriver en hel kategori av objekter, for eksempel "katter liker melk," eller "hester løper fort". Egenskapene til hvert enkelt medlem spiller liten rolle i generiske beskrivelser. Man kan finne mange katter som ikke liker melk, uten at det motbeviser påstanden om de typiske preferansene til arten. Situasjon og tidspunkt har heller ikke så mye å si. Generiske kategorier blir tillagt vidtrekkende og vedvarende egenskaper.

I likhet med verb og adjektiver, antas substantiver å føre til en viss type slutninger hos en mottager. De tre ordklassene kan med andre ord forstås ut fra mange av de samme forutsetningene. Gelman antyder selv at det kan settes opp en språklig akse, der substantiver er mer essensialistiske enn adjektiver, og adjektiver er mer essensialistiske enn verb (Gelman, 2005, s. 191).

I denne oppgaven vil de ulike ordklassene kategoriseres mer omtrentlig. Generiske substantiver hører likevel til i den påståelige enden av skalaen.

1.2.2 Framingdelen

Sammenlignet med det store antallet talemåter og synonymer i språket, gir framing et klarere avgrenset sett med alternativer. En prosentandel av en potensielt verdiladet egenskap kan beskrives på én av to forskjellige måter: Med referanse til det å ha en egenskap (25% av medlemmene i gruppe X har den negative egenskapen Y), eller med referanse til det å ha den

motsatt egenskapen (75% av medlemmene i gruppe X har den positive egenskapen ikke-Y). De to referansepunktene gir hvert sitt rammeverk, og derfra kommer det engelske begrepet "framing". Valget av rammeverk viser seg å ha forutsigbare effekter på hvordan utsagnet blir tolket av en mottager, og på hvordan informasjonen i utsagnet blir anvendt i praktiske beslutninger (Tversky & Kahneman, 1981).

Det tradisjonelle synet på framingeffekter er at de viser en svakhet i menneskelig rasjonalitet. Begge rammeverkene gir samme informasjon, og bør derfor ikke lede til forskjellige, ofte til og med motsatte slutninger. Det finnes imidlertid en alternativ analyse, som knytter framing til språklige implikaturer.

I en studie som tok for seg eksempelet med det enten halvfulle eller halvtomme glasset, viste det seg at både avsenderen og mottageren forstod formvalget som et signal om hvordan innholdet hadde forandret seg. Som avsendere brukte deltagerne oftere ordet "halvtomt" når glasset hadde blitt tømt for væske, og oftere ordet "halvfullt" når glasset hadde blitt tilført væske. Som mottagere trakk deltagerne tilsvarende slutninger om den opprinnelige tilstanden i glasset. Det var med andre ord mulig å utlede ekstra informasjon ut fra formvalg som rent logisk burde bety det samme (McKenzie & Nelson, 2003).

For hovedspørsmålene i denne oppgaven spiller det ingen avgjørende rolle om framing forstås som irrasjonalitet, eller som en ekstra kanal for kommunikasjon. Formvalgene i oppgaven vil enten påvirke verdiladning eller ikke, uavhengig av hvilke kommunikative prosesser som ligger bak.

De omtalte analysene, av abstraksjonsnivå, essensialisme, og framing, kommer antagelig mest til nytte hvis resultatene viser seg ikke å svare til forventningene. Da kan det bli behov for noen mer detaljerte antagelser om hva som egentlig har gått for seg underveis.

2 Studie 1

2.1 Metode

2.1.1 Deltagere og prosedyre

Undersøkelsen ble gjennomført i pausen under en innføringsforelesning i psykologisk forskningsmetode. Det var 79 deltagere, men 4 ble ikke tatt med i analysene fordi de lot store deler av spørreskjemaet stå ubesvart. Av de gjenværende 75 deltagerne var det 14 menn (18,7%) og 61 kvinner (81,3%). Gjennomsnittsalderen var 23,7 år.

De ulike variantene av spørreskjemaet ble blandet og delt ut. Det tok ca 15 minutter å fylle ut skjemaet. Deltagerne fikk etterpå oppgitt en e-postadresse hvor de kunne henvende seg for mer informasjon.

2.1.2 Design og materiale

Heftet som ble delt ut besto av to deler. Den første delen tok for seg språklige virkemidler, og den andre delen tok for seg framing.

I språkdelen ble deltagerne presentert for to vignetter som handlet om statistiske funn, formulert i én av to varianter. Vignettene var formulert slik at de kunne stått som notiser i en avis. Den ene varianten var mer forbeholdent formulert, mens den andre varianten var påståelig formulert.

Også i framingdelen ble deltagerne presentert for vignetter om statistiske funn, formulert i én av to varianter. Vignettene så fremdeles ut som avisutklipp, men de var mer kortfattede enn i språkdelen. I den ene varianten ble det referert til negative utfall. I den andre varianten ble det referert til positive utfall.

Språkdelen og framingdelen ble fordelt mellom deltagerne i alle fire mulige kombinasjoner: Forbehold og positiv framing, forbehold og negativ framing, påståelighet og positiv framing, og påståelighet og negativ framing. Alt i alt ga dette opphav til et 2x2 faktorielt design, med 2 språklige formvalg, og 2 former for framing. Det var på forhånd ingen grunn til å tro at språk og framing ville påvirke hverandre, men fordi muligheten eksisterte, ble alle de fire kombinasjonene tatt med.

Hver av vignettene ble etterfulgt av en serie spørsmål. Spørsmålene bygget på begrepet verdiladning, slik det ble behandlet i innledningen av oppgaven.

Språkdelen

Vignettene i språkdelen bygget på statistisk materiale fra virkeligheten. Den første vignetten dreide seg om forekomsten av depresjon hos avholdsfolk (som var på 15,8 %, sammenlignet med 8,1 % blant de som drakk alkohol med måte, (Skogen, Harvey, Henderson, Stordal & Mykletun, 2009). Den andre vignetten dreide seg om hvor mange gutter, sammenlignet med jenter, som spilte PC-spill ukentlig eller daglig (Thorgersen, 2007). Andelene var henholdsvis 64 % og 18 %, altså en langt høyere bruk av PC-spill blant gutter.

Vignettene ble formulert i to varianter, der noen av setningene var identiske, mens overskriftene og noen av de andre setningene var forskjellige. Vignettene er gjengitt i sin helhet, i begge varianter, i vedlegg A. Noen eksempler følger under:

Tabell 1. Noen av formuleringene som skiller mellom de to variantene.

Forbeholden formulering	Påståelig formulering
Avhold henger sammen med økt depresjon (overskrift)	Avholdsfolk er mer deprimerte (overskrift)
[F]orekomsten av depresjon fortsetter å være høyere for avholdsfolk etter at man har tatt høyde for denne faktoren.	[A]vholdsfolk fortsetter å være mer deprimerte etter at man har tatt høyde for denne faktoren.
Gutter spiller mer enn jenter (overskrift)	Gutter mer spilleglade enn jenter (overskrift)
64 % av guttene i undersøkelsen oppgir at de spiller PC-spill ukentlig eller daglig, mens 18 % av jentene svarer det samme.	64 % av guttene i undersøkelsen spiller PC-spill ukentlig eller daglig, mens 18 % av jentene gjør det samme.

Overskriftsspørsmålene

Etter hver vignett ble deltagerne bedt om å oppgi hva de personlig syntes om overskriftene, på en skala fra 1 (dårlig, lite dekkende) til 5 (god, dekkende). De ble deretter spurt om egne forslag til eventuelle forbedringer.

Overskriftsspørsmålene hadde to funksjoner i undersøkelsen. For det første skulle de bidra til at deltagerne la bedre merke til språk. For det andre kunne svarene være av interesse i seg selv.

De essensialistiske påstandene

Til hver av vignettene fulgte det også tre essensialistiske påstander. Deltagerne tok stilling til disse påstandene på en skala fra 1 (helt uenig) til 7 (helt enig). Påstandene dreide seg om

omfanget av henholdsvis depresjon og kjønnsforskjeller. Det ble nærmere bestemt hevdet at om en gruppe først hadde disse egenskapene, så var tilstanden å betrakte som ganske omfattende, som utstrakt i tid, og som tungvint å gjøre noe med.

Noen eksempler på de essensialistiske påstandene:

Hos mennesker i utsatte grupper skyldes psykiske plager som depresjon en grunnleggende sårbarhet som man ikke kan gjøre så mye med.

Det er individuelle forskjeller innad i gruppene, men i det store og hele er gutter opptatt av andre ting enn jenter.

Tillitsspørsmålene

Tillitsspørsmålene ba deltagerne angi, på en skala fra 1 (svært liten grad) til 7 (svært stor grad) i hvor stor grad de hadde tillit til forskningen som ble presentert i vignettene. Nærmere bestemt ble de spurt i hvor stor grad de trodde forskerne hadde

Stilt ledende spørsmål?

Brukt et representativt utvalg i undersøkelsen?

På det første spørsmålet vil enighet tyde på mistillit til forskningen. På det andre spørsmålet vil enighet tvert i mot tyde på tillit. Under analysen ble svarene på det første tillitsspørsmålet reversert, slik at begge spørsmålene samlet sett kunne sees på som et uttrykk for tillit.

Disse spørsmålene bygget, på samme måte som overskriftsspørsmålene, på den antagelsen at tillit kunne forstås som et tegn på støtte til det eventuelle verdigrunnlaget i budskapet.

Prosentsspørsmålene

Prosentsspørsmålene var plassert bakerst i heftet, etter hele framingdelen. Deltagerne ble bedt om å anslå visse prosentstørrelser, uten å bla tilbake og sjekke tallene på nytt. To av prosentstørrelsene stod direkte nevnt i vignettene. Den ene dreide seg om forekomsten av depresjon blant de som praktiserte totalavhold. Den andre dreide seg om forekomsten av ukentlig eller daglig PC-spilling hos gutter.

Svaralternativene var oppgitt som hele tall, i intervaller fra 5 til 100 (altså 5, 10, 15, og så videre). Deltagerne svarte ved å sette ring rundt det tallet de mente var riktig. Hensikten med å be om svar i intervaller var å gjøre spørsmålet enklere for deltagerne, slik at instruksjonene mer sannsynlig ville bli fulgt.

De to andre prosentspørsmålene dreide seg om størrelser som var relevante for saken, men som ikke hadde blitt oppgitt direkte: Henholdsvis forekomsten av depresjon blant de som hadde et høyt forbruk av alkohol, og forekomsten av hyppig PC-bruk hos jenter. På disse spørsmålene skulle deltagerne selv fylle ut prosentangivelser.

Framingdelen

Tallene og situasjonene i den andre delen av undersøkelsen var enkelt konstruert, for å forsterke eventuelle effekter av framing. De bygget ikke, som i språkdelen, på materiale fra virkelig forskning.

Vignettene tok for seg to forskjellige situasjoner. Begge vignettene begynte med å be deltagerne forestille seg at de kom til noen byer som var delt i to av et geografisk trekk. Den ene byen skulle være delt mellom sør og nord av en elv. Den andre byen skulle være delt mellom øst og vest av et jernbanespor. Det ble understreket at disse oppdelingene også utgjorde et sosialt skille.

For hver by ble det vist til en lokalavis som hadde en sak om statistiske forskjeller mellom de to sidene av byen. Den første vignetten tok for seg arbeidsmoral, den andre tok for seg videregående utdanning.

Halvparten av deltagerne leste en vignett der den negative siden av saken ble fremhevet.

I en undersøkelse ble arbeidstagerne i hele byen spurt om det har forekommet at de har tatt seg fri fra jobben (levert egenmelding) uten å være syke i løpet av det siste året. I øst forteller 30 % at det har forekommet. I vest svarer 15 % det samme.

30 % av ungdommene som vokser opp i sør slutter på skolen før de er ferdig med videregående. I nord er det 15 % som slutter.

Den andre halvparten leste en vignett der den positive siden ble fremhevet.

I en undersøkelse ble arbeidstagerne i hele byen spurt om det har forekommet at de har tatt seg fri fra jobben (levert egenmelding) uten å være syke i løpet av det siste året. I øst forteller 70 % at det aldri har forekommet. I vest svarer 85 % det samme.

70 % av ungdommene som vokser opp i sør fullfører videregående skole. I nord er det 85 % som fullfører.

Etter hver vignett ble deltagerne bedt om å ta stilling til noen påstander på vegne av to hypotetiske innbyggere fra byen. De skulle altså svare på hva de trodde at hver av innbyggerne ville ha ment. Den ene innbyggeren hørte til på den siden av byen som hadde kommet dårligst ut i vignetten. Den andre innbyggeren hørte til på den siden som hadde kommet best ut.

Deltagerne ga med andre ord to svar for hver påstand, på en skala fra 1 (helt uenig) til 7 (helt enig).

Statistikken vil nok variere fra år til år, men jevnt over tror jeg at arbeidsmoralen fortsatt vil være høyere i vest.

Øst:

<i>Helt uenig</i>	<i>O</i>	<i>O</i>	<i>O</i>	<i>O</i>	<i>O</i>	<i>O</i>	<i>O</i>	<i>Helt enig</i>
-------------------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	------------------

Vest:

<i>Helt uenig</i>	<i>O</i>	<i>O</i>	<i>O</i>	<i>O</i>	<i>O</i>	<i>O</i>	<i>O</i>	<i>Helt enig</i>
-------------------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	------------------

For hver vignett var det, som i språkdelen, tre påstander om essensialisme. De fire andre påstandene dreide seg om normative konsekvenser, som for eksempel:

Vi må få slutt på den langvarige diskrimineringen av arbeidssøkere fra østsiden.

God arbeidsmoral bør belønnes med attraktive frynsegoder.

De skolene som har best fullføringsprosent, bør oppmuntres med ekstra tilskudd.

Hvis vi skal få gjort noe med dette, må vi endre på den nåværende ressursfordelingen i skolevesenet.

2.2 Resultater

2.2.1 Språkdelen

I språkdelen leste deltagerne to vignetter, som begge inneholdt statistisk informasjon. Den ene dreide seg om avhold og depresjon, den andre om kjønn og dataspill. For hver vignett ble deltagerne bedt om å svare på en rekke spørsmål.

Overskriftsspørsmålene

Deltagerne ble først bedt om å oppgi hva de syntes om overskriftene på de to vignettene, på en skala fra 1 (dårlig, lite dekkende) til 5 (god, dekkende). Disse skårene ble så slått sammen for analyse. Formvalg viste seg å ha lite å si: Skårene var så godt som identiske for den forbeholdne ($M=3,13$) og den påståelige ($M=3,08$) varianten. En independent samples t-test bekreftet at det ikke var noen signifikant forskjell mellom skårene, $t(73)=.213$, ns.

Artiklenes tema hadde imidlertid noe å si. Det ble regnet ut nye gjennomsnittsskårer for hver vignett, med den forbeholdne og den påståelige varianten slått sammen. En paired samples t-test viste da at overskriften om avhold og depresjon ($M=2,83$) ble dårligere likt enn oversikten om kjønn og dataspill ($M=3,39$), $t(73)=3,4$, $p<.001$.

Muligheten til å foreslå alternative overskrifter ble brukt av forholdsvis få deltagere. Av 150 mulige forslag (2 for hver av de 75 deltagerne) kom bare 58 inn, 33 forslag fra deltagere i den forbeholdne gruppen, og 25 forslag fra deltagere i den påståelige gruppen. Grunnlaget ble anslått som for tynt til å kode svarene formelt.

Enkelte observasjoner kan likevel være av interesse. Hele 6 av de 25 forslagene fra den påståelige gruppen gikk på å erstatte overskriften "gutter er mer spilleglade" med ulike varianter av formuleringen "gutter spiller mer". Deltagerne foreslo med andre ord ut fra sine egne språklige intuisjoner at mindre abstrakte formuleringer ville ha passet bedre.

Noen av deltagerne så ut til å ønske seg enda sterkere uttrykk for forbehold. Flere av forslagene, fra begge grupper, gikk ut på å føye til formuleringer som "mulig sammenheng", "kan ha en sammenheng", "i noe større grad enn" osv.

Til slutt kan det være verdt å merke seg at flere deltagere, (rundt 10, avhengig av tellemåte) foreslår å bytte ut formuleringen "spiller mer" med "spiller mer dataspill/PC-spill/eller lignende". Dette sier ikke så mye om formvalg, men det kan antyde at overskriften om dataspill generelt kan ha blitt oppfattet som uklar.

Alle de åpne svarene på overskriftsspørsmålene er gjengitt i vedlegg B.

Essensialisme og tillit til undersøkelsene

For hver av de to vignettene skulle deltagerne ta stilling til tre påstander om essensialisme. De svarte på en skala fra 1 (helt uenig) til 7 (helt enig). For hver vignett ble de tre svarene slått sammen til en felles skåre, slik at det ble to essensialismeskårer i alt. Den ene dreide seg om depresjon, den andre dreide seg om kjønn.

Deltagerne ble også bedt om å svare på i hvor stor grad de trodde forskerne bak undersøkelsene hadde a) stilt ledende spørsmål, og b) brukt et representativt utvalg. Også disse svarene ble avgitt på en skala fra 1 til 7. 1 stod for "svært liten grad", 7 stod for "svært stor grad". Svaret på spørsmål a) ble reversert og slått sammen med svaret på spørsmål b). En høyere skåre representerte med andre ord høyere tillit til datagrunnlaget.

Independent samples t-tester viste ingen signifikante effekter av formvalg.

Essensialismeskåren var $M=3,49$ for den forbeholdne varianten, og $M=3,34$ for den påståelige varianten, $t(73)=.721$, ns. Tillitsskårene var så godt som identiske: $M=3,73$ for den forbeholdne varianten, og $M=3,74$ for den påståelige varianten $t(73)=-.060$, ns.

På samme måte som med overskriftsspørsmålene hadde artiklenes tema noe å si. Det ble regnet ut nye gjennomsnittsskårer for hver vignett, med den forbeholdne og den påståelige varianten slått sammen. Essensialismeskåren for depresjon var da betydelig lavere ($M=2,45$) enn essensialismeskåren for kjønn ($M=4,33$), $t(74)=-12,46$, $p<.001$. Tillitsskåren for saken om avhold og depresjon var også lavere ($M=3,67$) enn tillitsskåren for saken om kjønn og dataspill ($M=4,11$), $t(74)=-5,46$, $p<.001$.

Depresjon ble med andre ord oppfattet som mindre essensielt enn kjønnsforskjeller, og forskningen på avhold og depresjon ble oppfattet som mindre troverdig.

Prosentspørsmålene

For å undersøke muligheten for at formvalg kunne gi feilaktige oppfatninger av forekomst, ble deltagerne bedt om å gjengi etter hukommelsen den viktigste prosentangivelsen i hver av de to vignettene. De ble også bedt om å gjette på to prosentangivelser, en for hver vignett, som det ikke hadde stått noe direkte om. Independent samples t-tester viste ingen signifikante effekter av formvalg på noen av disse prosentangivelsene.

2.2.2 Framingdelen

Også framingdelen bestod av to vignetter. I vignettene ble det gitt statistiske opplysninger om innbyggerne i to oppdiktete byer. Begge byene var delt på midten av en geografisk og sosial skillelinje. Vignettene ga informasjon om hvordan bydelene skilte seg fra hverandre.

Halvparten av deltagerne fikk lese vignetter med et negativt referansepunkt. Den andre halvparten fikk lese vignetter med et positivt referansepunkt. I den første byen handlet vignettene om arbeidsmoral. Innbyggerne i øst kom dårligst ut, innbyggerne i vest kom bedre

ut. I den andre byen handlet vignettene om utdanningsnivå. Innbyggerne i sør kom dårligst ut, innbyggerne i sør kom bedre ut.

For hver vignett ble det stilt syv spørsmål i form av påstander som hadde noe å gjøre med opplysningene. Deltagerne ble bedt om å svare på påstandene på vegne av begge de berørte partene. De oppga med andre ord to svar for hver av de syv påstandene. De svarte hvor enig eller uenig de trodde hver innbygger ville ha vært, på en skala fra 1 (helt uenig) til 7 (helt enig).

Effekter av framing

De i alt fjorten påstandene ble analysert hver for seg. På grunn av muligheten for interaksjonseffekter mellom språkdelen og framingdelen, ble også betingelsene i språkdelen tatt med i analysen. Dette førte til en serie på fjorten $2 \times 2 \times 2$ mixed ANOVAer, med geografisk tilhørighet som within subjects-faktor og både framing og abstraksjon som between subjects-faktorer.

Resultatene viste, i tretten av tilfellene, at verken språk eller framing hadde effekter på noen av påstandene. Unntaket var den følgende påstanden:

Elever som er svake på skolen, bør få muligheten til å utvikle seg på andre arenaer.

For denne påstanden var det både en hovedeffekt av framing, $F(1, 71) = 5,253$, $p < .05$, og en interaksjonseffekt mellom framing og språk, $F(1, 71) = 5,253$, $p < .05$. Påstanden skiller seg dermed ut blant de andre, men det er vanskelig å vite hvor mye forskjellen har å si. Tatt i betraktning hvor mange påstander som blir analysert i denne oppgaven, kan utslaget på denne ene godt ha vært en rent statistisk effekt.

Effekter av tilhørighet

Framing hadde ikke særlig betydning for resultatene, men de hypotetiske mottagernes tilhørighet ble tillagt en del vekt. Deltagerne svarte som nevnt to ganger på hver påstand, med ett svar for de innbyggerne som kom dårligst ut i vignettene (de fra øst og sør), og ett svar for de som kom best ut (de fra vest og nord). I den grad deltagerne trodde tilhørighet hadde noe å si, ville de antagelig ha svart på dette med to forskjellige tall.

Svarene for de to framingbetingelsene ble slått sammen for hver av de fjorten påstandene, og analysert for forskjeller mellom de to hypotetiske innbyggerne. Resultatene er oppsummert i tabell 2

Tabell 2. Gjennomsnittsskårer for hver påstand, når de to framingbetingelsene er slått sammen.

Påstand	Øst	Vest	t	p
1. Med bosetningsmønstrene vi har i denne byen er det nok ikke til å unngå at det vil forekomme forskjeller i arbeidsmoral.	3,47	4,88	-5,076	<.001
2. Dette vil nok ikke forandre seg med det første. Det er vanskelig å snu på en arbeidskultur når den først har fått etablert seg.	3,80	4,76	-3,932	<.001
3. Statistikken vil nok variere fra år til år, men jevnt over tror jeg at arbeidsmoralen fortsatt vil være høyere i vest.	2,49	5,77	-14,714	<.001
4. Disse funnene kan brukes for å sette inn målrettede tiltak mot dårlig arbeidsmoral.	3,89	5,24	-5,498	<.001
5. Vi må få slutt på den langvarige diskrimineringen av arbeidssøkere fra østsiden.	5,97	3,52	9,248	<.001
6. God arbeidsmoral bør belønnes med attraktive frynsegoder.	4,88	5,65	-3,695	<.001
7. Denne undersøkelsen bør ikke føre til favorisering av arbeidssøkere fra vestsiden.	6,31	3,88	9,992	<.001
Påstand	Sør	Nord		
8. Folk i sør har alltid vært svakere på skolen, og det er det ikke noe å gjøre med.	2,32	4,59	-10,708	<.001
9. Skolesvake individer finner vi på begge sider av byen, men den grunnleggende forskjellen mellom nord og sør kan vi ikke gjøre noe med.	3,00	3,99	-4,168	<.001
10. Tallene kan variere fra år til år, men på lang sikt tror jeg nok denne trenden vil holde seg.	3,19	5,00	-9,162	<.001
11. Vi må opprette et eget tilbud om leksehjelp for elevene i sør.	5,59	4,93	4,221	<.001
12. Elever som er svake på skolen, bør få muligheten til å utvikle seg på andre arenaer.	5,97	4,97	6,745	<.001
13. De skolene som har best fullføringsprosent, bør oppmuntres med ekstra tilskudd.	3,16	5,16	-7,323	<.001

14. Hvis vi skal få gjort noe med dette, må vi endre på den nåværende ressursfordelingen i skolevesenet.	5,92	4,16	8,265	<.001
--	------	------	-------	-------

Det fremgår av tabellen at innbyggerne i øst og sør gjennomgående ble tillagt andre meninger enn innbyggerne i vest og nord. I svarene på de essensialistiske påstandene (påstandene 1, 2, 3, og 8, 9, 10) blir innbyggerne i øst og sør (som kom dårligst ut i vignettene) antatt å være mindre enige enn innbyggerne i vest og nord. I svarene på de normative spørsmålene, var enighet og uenighet forskjellig fra påstand til påstand.

Tabellen viser også at noen påstander gir forholdsvis små utslag, mens andre påstander gir forholdsvis store. Grunnene til dette er ikke åpenbare, men en mulighet kan være at de påstandene som gir størst utslag, er de påstandene som klarest favoriserer den ene eller andre parten.

2.3 Diskusjon

Resultatene av studie 1 samsvarte dårlig med antagelsene som ble lagt frem i innledningen. Hverken språklige formvalg eller framing viste seg å ha noen nevneverdige effekter på verdiladning.

En mulig forklaring kan være at spørreskjemaene for det meste bestod av tidligere uprøvde spørsmål. Det kan hende de rett og slett ikke egnet seg til å fange opp noe vesentlig om verdiladning.

De øvrige resultatene tyder imidlertid på noe annet. I språkdelen ble depresjon ansett som mindre essensielt enn kjønnsforskjeller, forskningen på avhold innga mindre tillit enn forskningen på kjønn og dataspill, og overskriften til avholdsvignetten ble dårligere likt. Det ser dermed ut til at det å ha en depresjon har blitt oppfattet som som mer belastende enn det å spille PC-spill, at alkoholbruk har blitt sett på som mer betent enn kjønn, eller at begge disse bedømmelsene har virket inn.

Resultatene av vignetten om avhold og depresjon kan også ha blitt påvirket av at deltagerne i undersøkelsen var psykologistudenter. Psykologistudenter kan antas å ha både kunnskap og meninger om psykisk helse, og det er stor sannsynlighet for at de også tror at depresjon vil kunne forandre seg over tid.

I framingdelen ble det funnet et klart skille mellom de to hypotetiske mottagerne. Som det fremgår av tabell 2 ble de tillagt ulike oppfatninger om alle de fjorten påstandene.

Spørsmålene ble med andre ord påvirket av flere faktorer som kan knyttes til sosiale verdier: forskjeller i tematikk i språkdelen, og forskjeller i tilhørighet i framingdelen. Omtrent det eneste i studie 1 som ikke hadde noen effekt på verdiladning, var formvalg.

Et nytt blikk på materialet i studie 1 kan gi en mistanke om at de kritiske formuleringene enten ikke har blitt lagt merke, eller at de ikke har blitt tillagt særlig stor vekt.

I språkdelen viser en ordtelling at de to variantene var mer like hverandre enn forskjellige. I vignetten om avhold var for eksempel 69 ord felles for både den forbeholdne og den påståelige varianten. Forskjellene utgjorde bare 27 av ordene i den forbeholdne varianten, og bare 14 av ordene i den påståelige.

Disse ordene skilte seg heller ikke ut i teksten på noen spesiell måte. De tiltrakk seg ikke noen særlig oppmerksomhet. Det eneste unntaket var overskriftene, som stod for seg selv, og som også ble gjort aktuelle gjennom overkriftsspørsmålene som fulgte.

I framingdelen bestod vignettene av færre ord. Etter alt å dømme må det også ha kommet tydeligere frem at prosentangivelsene var det viktigste i teksten. På den annen side fremgikk det ikke tydelig av framingdelen at undersøkelsen skulle dreie seg om formvalg. Tvert i mot så både vignetten og spørsmålformuleringene ut til å dreie seg om sosial tilhørighet.

Deltagerne kan med andre ord ha oppfattet flere utilsiktede signaler om at de burde konsentrere seg om helt andre faktorer enn formvalg. I en artikkel om kommunikative implikaturer peker Wänke (2007) på at en spørreundersøkelse vil bli besvart ut fra hverdagslige kommunikative prinsipper. Det inkluderer det Griceanske prinsippet om at samarbeid er utgangspunktet for det meste av kommunikasjon (Grice, 1989).

Med mindre man har grunn til noe annet vil man tenke at det ligger gode grunner bak hvordan et bestemt spørsmål er formulert. Man vil også gjøre sitt beste for å gi det man tror er et nyttig svar. I språkdelen kan deltagerens meninger om saken godt tenkes å ha vært etablerte fra før. I framingdelen kan antagelser om sosiale forhold ha blitt tillagt større vekt enn antagelser om avsenderens referansepunkt.

For å se nærmere på muligheten for at oppmerksomheten kan ha blitt ledet bort fra formvalg ble det designet to nye studier der nettopp formvalgene kom tydeligere frem. De to studiene ble designet og gjennomført parallelt med hverandre. Den eneste forskjellen mellom dem var hvilke formvalg som ble undersøkt: Studie 2a tok for seg språk, mens studie 2b tok for seg framing.

3 Studie 2a

3.1 Metode

3.1.1 Deltagere og prosedyre

Undersøkelsen ble gjennomført i pausen under to forelesninger: en innføringsforelesning i psykologisk forskningsmetode for studenter på årsenheten, og en biologiforelesning for profesjonsstudenter. Det var i alt 33 deltagere: 10 menn (30,3%) og 23 kvinner (69,7%). De hadde en gjennomsnittsalder på 22,6 år. Skjemaet tok ca 10 minutter å fylle ut. Deltagerne fikk etterpå oppgitt en e-postadresse hvor de kunne henvende seg for videre informasjon.

3.1.2 Design og materiale

Studie 2a hadde et within subject-design, der alle deltagere fikk lese begge variantene av de to vignettene som ble presentert.

Vignettene var de samme som i språkdelen av studie 1. Den ene vignetten handlet om forekomsten av depresjon blant avholdsfolk, den andre om hyppig bruk av PC-spill hos henholdsvis gutter og jenter.

Begge vignettene var formulert i én forbeholden og én påståelig variant. De to variantene stod oppført på samme side av heftet, med den forbeholdne varianten øverst, og den påståelige varianten nederst. Variantene ble presentert som artikkel 1a, artikkel 1b, artikkel 2a, og artikkel 2b, hvor a-artiklene representerte de forbeholdne variantene, og b-artiklene representerte de påståelige variantene.

På ett punkt skilte den ene vignetten seg fra den som stod i studie 1: Setningen "Man finner tilsvarende tall for TV-spill." har blitt strøket fra den forbeholdne varianten av vignetten om kjønn og dataspill. I studie 1 hadde setningen, ved en feil, kommet med i den forbeholdne versjonen, men ikke i den påståelige, slik at de to ble mer forskjellige enn de skulle. I studie 2a er dette rettet opp.

Etter å ha lest hver vignett ble deltagere gjort oppmerksomme på at de to tekstene skilte seg fra hverandre, på måter som kunne antyde noe om intensjonen til den som hadde skrevet dem. De ble deretter bedt om å svare på noen spørsmål om oppfatningen av favorisering, og deretter om å ta stilling til noen påstander på vegne av to hypotetiske mottagere.

I tillegg ble deltagere spurt om hvorvidt de selv karakteriserte seg om avholdende, slik at det kunne undersøkes hvorvidt de identifiserte seg med avholdsfolkene som ble omtalt i den ene vignetten.

Favoriseringsspørsmålene

For hver variant ble deltagerne bedt om å forestille seg tre mulige avsendere som representerte hver sin agenda.

I vignetten om avhold og depresjon ble de tre avsenderne tillagt agendaene 1) å fremstille avholdsfolk i et godt lys, 2) å fremstille avholdsfolk i et dårlig lys, eller 3) å prøve å være nøytral. I vignetten om kjønn og dataspill ble de tre avsenderne tillagt agendaene 1) å favorisere gutter, 2) å favorisere jenter, eller 3) å prøve å være nøytral.

Deltagerne skulle deretter ta for seg de mulige avsenderne, én etter én, og oppgi hvor sannsynlig de trodde det var at vedkommende hadde skrevet de to variantene: først den forbeholdne og deretter den påståelige. Svarene ble oppgitt på en skala fra 1 til 7, der 1 ville si svært usannsynlig, og 7 ville si svært sannsynlig. For eksempel:

Hvor sannsynlig tror du det er at disse artiklene er skrevet av en som vil fremstille avholdsfolk i et godt lys?

Artikkel 1a

<i>Svært usannsynlig</i>	<i>O</i>	<i>O</i>	<i>O</i>	<i>O</i>	<i>O</i>	<i>O</i>	<i>O</i>	<i>Svært sannsynlig</i>
------------------------------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	-----------------------------

Artikkel 1b

<i>Svært usannsynlig</i>	<i>O</i>	<i>O</i>	<i>O</i>	<i>O</i>	<i>O</i>	<i>O</i>	<i>O</i>	<i>Svært sannsynlig</i>
------------------------------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	-----------------------------

Påstandene

Etter å ha svart på favoriseringsspørsmålene ble deltagerne bedt om å forestille seg to hypotetiske mottagere, det vil si to hypotetiske personer som hadde lest hver sin variant av vignettene, og som ikke hadde noen sterke meninger om hverken avhold og dataspill på forhånd.

Deltagerne ble deretter bedt om å forestille seg hvor enige eller uenige hver av de to mottagerne ville ha sagt seg i en serie påstander som knyttet seg til innholdet i artiklene. Det ble med andre ord oppgitt to svar for hver påstand, et som representerte reaksjoner på den forbeholdne varianten, og et som representerte reaksjoner på den påståelige varianten. For eksempel:

Hvilket forhold man har til alkohol, kommer hovedsakelig an på faktorer man ikke kan gjøre noe med.

Artikkel 1a

Helt uenig O O O O O O O Helt enig

Artikkel 1b

Helt uenig O O O O O O O Helt enig

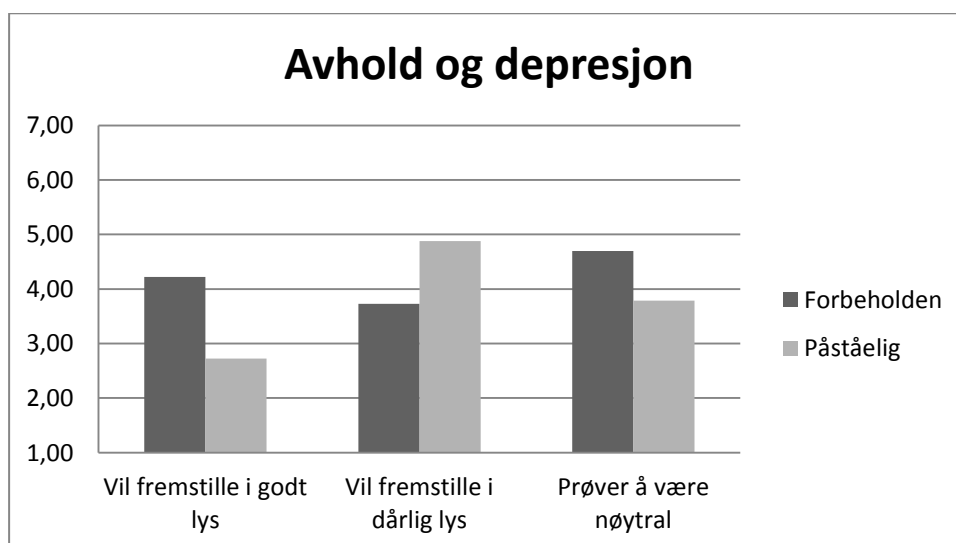
Til sammen ble det presentert fjorten påstander, syv for hver vignett. Seks av påstandene var essensialistiske, det vil si at de dreide seg om varigheten og bestandigheten av henholdsvis alkoholvaner og kjønnsforskjeller. Åtte av påstandene var normative, det vil si at de dreide seg om tiltak som burde rettes mot en av følgende grupper: avholdsfolk, personer som drakk alkohol, gutter, eller jenter.

Normativitetspåstandene ble utformet spesielt for studie 2a, siden det ikke fantes slike spørsmål i språkdelen av studie 1. Påstandene om essensialisme var delvis basert på studie 1. Til avholdsdelen ble det laget nye påstander om essensialisme, siden spørsmålene i studie 1 så ut til å handle mer om depresjon enn om avhold. Til vignetten om PC-spill og kjønn ble den første påstanden endret til *Gutter og jenter vil generelt være opptatt av forskjellige ting*. De to andre påstandene står slik de gjorde i studie 1.

3.2 Resultater

3.2.1 Favoriseringsspørsmålene

Resultatene av favoriseringsspørsmålene er fremstilt i figur 1 og figur 2:

Figur 1. Svar på favoriseringsspørsmålene om avhold og depresjon, gruppert etter agenda.

Disse resultatene kan sammenlignes på to forskjellige måter: agenda for agenda, og formvalg for formvalg. Agenda for agenda vil si at man følger oppsettet i figur 1, og sammenligner to og to stolper. Formvalg for formvalg vil si at man først sammenligner de tre mørke stolpene, og siden sammenligner de tre lyse stolpene.

Resultatene for spørsmålene om avhold og depresjon ble først sammenlignet agenda for agenda. En serie paired samples t-tester, en for hver agenda, viste at formvalg hadde signifikante effekter på hver av de tre mulige agendaene.

Som uttrykk for agendaen "fremstille i godt lys" ble den forbeholdne varianten ($M=4,22$) oppfattet som mer sannsynlig enn den påståelige ($M=2,73$), $t(31)=3,766$, $p<.01$. Som uttrykk for agendaen "fremstille i dårlig lys" ble den forbeholdne varianten ($M=3,73$) oppfattet som mindre sannsynlig enn den påståelige ($M=4,88$), $t(32)=2,835$, $p<.01$. Som uttrykk for agendaen nøytral ble den forbeholdne varianten ($M=4,70$) oppfattet som mer sannsynlig enn den påståelige ($M=3,79$), $t(32)=2,645$, $p<.05$.

Det ble deretter gjort sammenligninger formvalg for formvalg, først for forbehold, og så for påståelighet, ved hjelp av en serie paired samples t-tester.

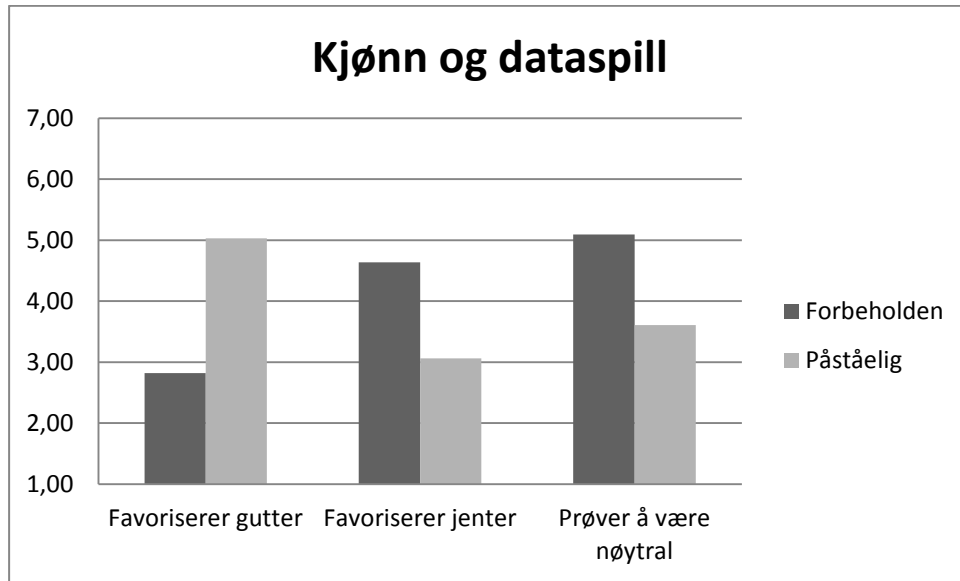
Ut fra den forbeholdne varianten ble ønsket om å være nøytral vurdert som det aller mest sannsynlige ($M=4,70$)¹, og som signifikant mer sannsynlig enn ønsket om å fremstille i et dårlig lys ($M=3,73$), $t(32)=-2,190$, $p<.05$. Ønsket om å fremstille i et godt lys falt et sted mellom de to ($M=4,22$), men skilte seg ikke signifikant fra hverken nøytral eller dårlig lys.

Ut fra den påståelige varianten ble ønsket om å fremstille i et dårlig lys vurdert som det mest sannsynlige ($M=4,88$), og som signifikant høyere enn ønsket om å fremstille i et godt lys ($M=2,73$), $t(32)=-5,558$, $p<.001$. Ønsket om å være nøytral falt et sted mellom de to ($M=3,79$), og skilte seg fra den forbeholdne varianten ved at den ble vurdert som signifikant mer sannsynlig enn ønsket om å fremstille i et godt lys, $t(32)=-3,905$, $p<.001$, og som signifikant mindre sannsynlig enn ønsket om å fremstille i et dårlig lys, $t(32)=2,957$, $p<.01$.

Det kan til slutt bemerkes at summen av svarene for hvert formvalg er mye høyere enn 7, både for denne vignetten og for de andre favoriseringsspørsmålene i studiene 2a og 2b. Sannsynligheten for at vignetten ble skrevet av en som enten var positiv, negativ, eller nøytral er med andre ord større enn 100%. Strengt logisk gir dette ikke mening.

I litteraturen om heuristikker og biaser har lignende fenomener blitt knyttet til en tilgjengelighetsbias: Folk svarer ut fra hvor lett de forestiller seg et scenario, ikke ut fra hvor høy de anslår at den faktiske sannsynligheten er (Kahneman, 2011, s. 323). Dette byr neppe på noe stort problem for tolkningen av resultatene i oppgaven. Svarene blir jo nettopp tatt som indikasjon på hvor lett deltagerne kan forestille seg de ulike agendaene.

¹ Gjennomsnittsverdiene her er de samme som ble oppgitt i sammenligningene agenda for agenda.

Figur 2. Svar på favoriseringsspørsmålene om kjønn og dataspill, gruppert etter agenda.

Resultatene for spørsmålene om kjønn og dataspill ble først sammenlignet agenda for agenda. En serie paired samples t-tester, viste at formvalg hadde signifikante effekter på hver av de tre mulige agendaene. Som uttrykk for agendaen "favorisere gutter" ble den forbeholdne varianten ($M=2,82$) oppfattet som mindre sannsynlig enn den påståelige ($M=5,03$) $t(32)=-5,959$, $p<.001$. Som uttrykk for agendaen "favorisere jenter" ble den forbeholdne varianten ($M=4,64$) oppfattet som mer sannsynlig enn den påståelige ($M=3,06$), $t(32)=-4,125$, $p<.001$. Som uttrykk for agendaen "nøytral" ble den forbeholdne varianten ($M=5,09$) oppfattet som mer sannsynlig enn den påståelige ($M=3,61$), $t(32)=-4,638$, $p<.001$.

Det ble deretter gjort sammenligninger formvalg for formvalg, først for forbehold, og så for påståelighet.

Ut fra den forbeholdne varianten ble ønsket om å være nøytral ($M=5,09$) og favorisering av jenter ($M=4,64$) vurdert som omtrent like sannsynlige; de skilte seg ikke signifikant fra hverandre. Favorisering av gutter ($M=2,82$) ble vurdert som mindre sannsynlig enn de to andre agendaene, både favorisering av jenter $t(32)=-4,747$, $p<.001$ og ønsket om å være nøytral, $t(32)=-8,671$, $p<.001$.

Ut fra den påståelige varianten ble favorisering av gutter ($M=5,03$) vurdert som mer sannsynlig enn både favorisering av jenter ($M=3,06$) $t(32)=4,449$, $p<.001$, og nøytralitet ($M=3,61$), $t(32)=3,549$, $p<.01$. Favorisering av jenter og ønsket om å være nøytral skilte seg heller ikke i den påståelige varianten noe signifikant fra hverandre.

3.2.2 Påstandene

Deltagerne ble som beskrevet over bedt om å forestille seg to i utgangspunktet nøytrale lesere, en som hadde lest den forbeholdne varianten, og en som hadde lest den påståelige. De skulle oppgi hvor enige eller uenige de trodde at hver av de to mottagerne ville ha vært i en serie med påstander som knyttet seg til innholdet i vignettene.

Svarene ble sammenlignet påstand for påstand, med hjelp av en serie paired samples t-tester, og resultatene er gjengitt i tabell 3.

Tabell 3. Påstandene i studie 2a.

Påstand	Forbeholden	Påståelig	t	p
Avhold og depresjon				
<i>Essensialistiske påstander</i>				
1. Hvilket forhold man har til alkohol, kommer hovedsakelig an på faktorer man ikke kan gjøre noe med.	4,03	3,64	1,683	n.s.
2. På kort sikt kan man forandre sitt forhold til alkohol, men i det lange løp vil man falle tilbake til gamle vaner.	3,61	3,73	-,702	n.s.
3. Enkelte vil alltid klare å legge om sine alkoholvaner, men de fleste har det samme forholdet til alkohol gjennom mesteparten av livet.	4,00	3,91	,392	n.s.
<i>Normative påstander</i>				
4. Når vi er på fest bør vi bli flinkere til å inkludere de som ikke drikker.	4,70	4,30	1,381	n.s.
5. Det bør være greit om man tar seg et glass i ny og ne.	5,39	5,12	1,000	n.s.
6. Disse funnene betyr ikke nødvendigvis at avholdsfolk bør begynne å drikke alkohol.	5,12	4,33	2,706	p<.05
7. På tross av disse funnene må vi ikke glemme at overdreven bruk av alkohol også medfører problemer for den enkelte.	5,30	4,70	2,356	p<.05
Kjønn og dataspill				
<i>Essensialistiske påstander</i>				

8. Gutter og jenter vil generelt være opptatt av forskjellige ting.	4,91	5,09	-,692	n.s.
9. Det er individuelle forskjeller innad i gruppene, men i det store og hele er gutter opptatt av andre ting enn jenter.	5,06	5,12	-,201	n.s.
10. Selv om kulturelle trender kan komme og gå, vil gutter og jenter alltid være forskjellige.	4,70	5,24	-2,554	p<.05
11. Gutter i skolealder bør få tilbud om å bruke dataspill i undervisningen.	3,48	3,91	-1,841	n.s.

Normative påstander

12. Gutter bør bruke mindre tid foran dataskjermen.	4,88	3,88	3,546	p<.01
13. Jenter bør ikke forandre sine datavaner på grunnlag av denne undersøkelsen.	4,82	4,15	2,219	p<.05
14. Det kan være lurt å lage dataspill som er bedre tilpasset jenter.	4,55	4,67	-,529	n.s.

Differansene mellom mottagerne av de to variantene ble statistisk signifikante for fem av de fjorten påstandene i tabellen: påstandene 6, 7, 10, 12, og 13.

Av disse signifikante differansene var det fire, altså de fleste, som gikk i favør av den forbeholdne varianten: påstandene 6, 7, 12 og 13. Bare differansen for påstand 10 gikk i favør av den påståelige varianten.

Tabellen viser videre at de normative påstandene ga flere signifikante differanser enn de essensialistiske. Nærmere bestemt ble fire av de åtte normative differansene, men bare én av de seks essensialistiske differansene, store nok til å oppnå signifikans. Den essensialistiske differansen som skilte seg ut som signifikant, var nok en gang differansen for påstand 10.

3.3 Diskusjon

3.3.1 Favoriseringsspørsmålene

Formvalg ga signifikante utslag på alle agendaene som ble presentert. Deltagerne uttrykte med andre ord at forskjellene mellom de to variantene virket inn på hvordan avsenderne og deres standpunkter ble oppfattet.

De to temaene ga litt forskjellige resultater for positiv og negativ favorisering, men gikk i samme retning når det kom til nøytralitet. I følge sammenligningene agenda for agenda ble forbehold ble sett på som det mest sannsynlige formvalget for en avsender som ønsket å være nøytral. I følge sammenligningene formvalg for formvalg ble nøytralitet sett på som den mest sannsynlige agendaen for de avsenderne som hadde uttrykt seg med forbehold.

Resultatene for nøytralitet bekrefter en intuitiv antagelse om at samfunnsvitenskap bør presenteres med visse forbehold. Den samme antagelsen har tidligere blitt antydnet av deltagerne i studie 1, nærmere bestemt gjennom svarene på de åpne overskriftsspørsmålene. Flere av deltagerne som leste de påståelige overskriftene foreslo at mer forbeholdne formuleringer ville passe bedre.

De ikke-nøytrale agendaene var litt forskjellige i de to delene av studie 2a. I delen om avhold og depresjon var spørsmålet hvorvidt avholdsfolk skulle fremstilles i et godt eller i et dårlig lys. I delen om kjønn og dataspill var spørsmålet hvorvidt det hadde vært gutter eller jenter som ble favorisert. Den første vignetten dreide seg med andre ord om fremstillingen av én bestemt gruppe, mens den andre vignetten dreide seg om en sammenligning av to grupper som i hvert fall delvis stod i motsetning til hverandre.

I begge tilfeller antok deltagerne at forbehold og påståelighet støttet opp under forskjellige agendaer. Nærmere bestemt ble forbehold sett på som det mest sannsynlige formvalget for de avsenderne som ville sette avholdsfolk i et godt lys, og for de avsenderne som ville favorisere jenter. Påståelighet ble sett på som det mest sannsynlige formvalget for de avsenderne som ville sette avholdsfolk i et dårlig lys, og for de avsenderne som ville favorisere gutter.

Resultatene ser dermed ut til å stemme med de tidligere nevnte observasjonene av LIB (Maas et al., 1989, Wigboldus & Douglas, 2007), altså med at avsendere bruker abstraksjonsnivå strategisk for å påvirke hvilket inntrykk som blir gitt av en gruppe.

I delen om avhold og depresjon er det rimelig å tenke seg hvordan formvalg og sosiale hensikter har blitt knyttet sammen. Depresjon er en negativ egenskap. Jo mer forbeholdent forekomsten av depresjon blir beskrevet, jo mindre belastende kan man anta at påstanden har blitt oppfattet.

I delen om kjønn og dataspill er det imidlertid vanskeligere å si akkurat hvilke betydninger som har blitt lagt i de to formvalgene. Resultatene viser en påfallende symmetri mellom de to ikke-nøytrale agendaene. At påståelighet skulle favorisere gutter var omtrent like sannsynlig ($M=5,03$) som at forbehold skulle favorisere jenter ($M=4,64$). At forbehold skulle favorisere gutter var omtrent like lite sannsynlig ($M=2,82$) som at påståelighet skulle favorisere jenter ($M=3,06$).

Deltagerne ser altså ut til å ha lagt vekt på motsetningen mellom de to gruppene: Den fremstillingen som var bra for den ene, var omtrent tilsvarende dårlig for den andre. Men hva var det som gjorde fremstillingen enten bra eller dårlig i utgangspunktet?

En svakhet med vignetten om kjønn og dataspill var at det ikke kom så klart frem akkurat hvilke verdier avsenderen la i det å spille mye. Deltagerne måtte ta stilling selv til om dataspill var en positiv eller en negativ ting.

Hvis det ble regnet som positivt å spille mye, ga dataspilldelen resultater som også passet med avholdsdelen og med de tidligere antagelsene om forbehold: Det inntrykket som blir gitt av en gruppe blir mildere hvis man uttrykker seg forbeholdent, og sterkere hvis man uttrykker seg påståelig. Hvis det derimot ble regnet som negativt å spille mye, ga dataspilldelen det mer overraskende resultatet at de påståelige formuleringene må ha gitt et *mildere* inntrykk av guttenes hyppige omgang med dataspill.

Det er vanskelig å si sikkert hvordan dataspill har blitt bedømt av deltagerne. Et blikk tilbake på figur 2 gir likevel et argument for at det antagelig var forbehold som virket mest formildende. Det viste seg at agendaene "favoriserer jenter" og "prøver å være nøytral" ble oppfattet som mer eller mindre sidestilte. Gjennomsnittsskårene skilte seg heller ikke signifikant fra hverandre.

Å favorisere gutter ble med andre ord sett på som en motsetning til det å være nøytral. Det virker rimelig å anta at innholdet i vignetten, dataspill, må ha vært enten positivt eller likegyldig for det inntrykket som ble gitt av gutter.

Hvis senere studier skal bruke lignende vignetter, bør det trekkes et sikrere skille underveis mellom positive og negative egenskaper. Det kan komme klarere frem i selve vignetten, eller det kan bli føyd til som et av spørsmålene til deltagerne: "Oppfatter du [egenskap X], som ble nevnt i artikkelen, som en positiv eller som en negativ egenskap å ha?"

3.3.2 Påstandene

Tabell 3 viser forsøksdeltagernes antagelser om hvordan to hypotetiske mottagere ville ha stilt seg til ulike påstander. De hypotetiske mottagerne ble beskrevet som lesere av hver sin variant, og påstandene hadde å gjøre med de gruppene som ble beskrevet i vignettene. I praksis viste svarene hva deltagerne mente om forskjellene mellom de to variantene. Der deltagerne har tillagt formvalg kraft til å påvirke mottagernes standpunkt, har de antagelig også svart at differansen mellom mottagerne var større.

Som det fremgår av tabell 3 førte formvalg til signifikante differanser for bare fem av de i alt fjorten påstandene. I fire av de fem tilfellene ble begge mottagerne gitt skårer rundt eller over midtpunktet på skalaen, 4. Ingen av mottagerne var dermed direkte uenige i noe av det som ble sagt; den ene mottageren var bare enda mer enig enn den andre.

Bare én av de signifikante differansene hørte til den essensialistiske gruppen av påstander: påstand 10, som dreide seg om kjønnsforskjeller. Det ble med andre ord ikke antatt at formvalg ville ha noen særlig innvirkning på eksisterende essensialistiske standpunkter.

De fire andre signifikante differansene gjaldt de normative påstandene 6 og 7, om alkohol, og 12 og 13, om dataspill. I alle de fire tilfellene var det de hypotetiske mottagerne av forbehold som ble antatt å være mest enige. Siden ingen av påstandene fikk skårer nevneverdig under 4, så det ut til at forbehold førte til *mer uttalte*, heller enn mer nøytrale standpunkter hos mottagerne.

Favoriseringsspørsmålene og påstandene ser dermed ut til å gi motsatte resultater. Er det til syvende og sist forbehold eller påståelighet som egner seg best, når en avsender vil uttrykke nøytralitet? En mulig forklaring er at deltagerne i studie 2a har tenkt på forskjellen mellom ulike kommunikative perspektiver. De har i så fall tenkt at avsendere ser på forbehold som uttrykk for nøytralitet, mens mottagere vil oppfatte det som støtte til en bestemt part.

En annen mulighet er at begrepet nøytralitet kan ha blitt oppfattet på en litt annen måte enn ventet. I oppgaven har det så langt vært antatt at nøytralitet er det motsatte av verdiladning: en formulering som ikke inneholder støtte til hverken det ene eller det andre standpunktet. Det er ut fra denne tolkningen at skårer på eller 4 rundt har blitt antatt å være uttrykk for nøytralitet. Men nøytralitet kan strengt tatt også bety at man vil opptre mest mulig rettferdig. I så fall kan man støtte den svakeste eller mest utsatte parten i en sak, og likevel bli sett på som nøytral.

Et blikk tilbake på favoriseringsspørsmålene viser at denne siste tolkningen ikke er helt urimelig. I avholdsdelen var det to agendaer der forbehold skåret høyere enn påståelighet: "prøver å være nøytral", og "vil fremstille i et godt lys". I dataspilldelen var det ingen forskjell i det hele tatt mellom "prøver å være nøytral" og "favoriserer jenter".

Også i de fire påstandene der forbehold ga signifikant høyere enighet, kan innholdet se ut til å støtte henholdsvis avholdsfolk og jenter:

Påstand 6: Disse funnene betyr ikke nødvendigvis at avholdsfolk bør begynne å drikke alkohol.

Påstand 7: På tross av disse funnene må vi ikke glemme at overdreven bruk av alkohol også medfører problemer for den enkelte.

Påstand 12: Gutter bør bruke mindre tid foran dataskjermen.

Påstand 13: Jenter bør ikke forandre sine datavaner på grunnlag av denne undersøkelsen.

Hvis vignettene i utgangspunktet har blitt oppfattet som belastende for disse to gruppene, kan forbehold ha bidratt til å gjøre belastningen mindre, og på den måten blitt oppfattet både som støtte og som et signal om nøytralitet, samtidig.

4 Studie 2b

4.1 Metode

4.1.1 Deltagere og prosedyre

Undersøkelsen ble gjennomført i pausen under to forelesninger, de samme forelesningene som studie 2a: En innføringsforelesning i psykologisk forskningsmetode for studenter på årsenheten, og en biologiforelesning på profesjonsstudiet i psykologi. Det var i alt 39 deltagere: 11 menn (28,2%) og 28 kvinner (71,8%). De hadde en gjennomsnittsalder på 23,4 år. Skjemaet tok ca. 10 minutter å fylle ut. Deltagerne fikk etterpå oppgitt en e-postadresse hvor de kunne henvende seg for videre informasjon.

4.1.2 Design og materiale

Også studie 2b hadde et within subject-design, der alle deltagerne fikk lese begge variantene av de to vignettene som ble presentert.

Vignettene var de samme som i framingsdelen av studie 1, og tok for seg befolkningene i to oppdiktede byer. Begge byene var delt i to av et geografisk skille, og opplysningene dreide seg henholdsvis om arbeidsmoral og om fullføring av videregående utdanning.

Begge vignettene var formulert i én negativ og én positiv variant. De to variantene stod oppført på samme side av heftet, med den negative varianten øverst, og den positive varianten nederst. Variantene ble presentert som artikkel 1a, artikkel 1b, artikkel 2a, og artikkel 2b, hvor a-artiklene representerte de negative variantene, og b-artiklene representerte de positive variantene.

De negative variantene hadde henholdsvis dårlig arbeidsmoral (levert egenmelding uten gyldig grunn) og avbrutt utdanning som referansepunkter, og oppga de forholdsvis lave prosentandelene av hver befolkning som falt inn under disse kategoriene.

De positive variantene hadde henholdsvis god arbeidsmoral (aldri levert egenmelding uten gyldig grunn) og fullført utdanning som referansepunkter, og oppga de forholdsvis høye prosentandelene av hver befolkning som falt inn under disse kategoriene.

De to variantene av samme vignett hadde det samme matematiske innholdet. Der den ene varianten oppga at 15% skulket jobben, oppga den andre varianten at det var 85% som ikke gjorde det.

For hver vignett ble deltagerne gjort oppmerksomme på at de to variantene skilte seg fra hverandre, på måter som kunne antyde noe om intensjonen til den som hadde skrevet dem. De

ble deretter bedt om å svare på noen spørsmål om oppfatningen av favorisering, og deretter om å ta stilling til noen påstander på vegne av to hypotetiske mottagere.

Favoriseringsspørsmålene

Instruksjonen forklarte for deltagerne at det kom ut tre forskjellige aviser i hver by. Disse avisene representerte hver sin agenda. Den ene avisen favoriserte innbyggerne på den ene siden av skillelinjen (de sidene som kom dårligt ut, henholdsvis øst og sør), den andre avisen favoriserte innbyggerne på den andre siden (de sidene som kom best ut, henholdsvis vest og nord), og den tredje avisen forsøkte å være nøytral.

Avisene hadde navn som gjorde det tydelig hvilken side de sto på, som for eksempel Østsidens trompet, Nordsidens Tidende, og Bymagasinet.

Deltagerne skulle deretter ta for seg de fiktive avisene, én etter én, og oppgi hvor sannsynlig de trodde det var at hver avis hadde trykket først den negative, og deretter den positive varianten. Svarene ble oppgitt på en skala fra 1 (svært usannsynlig) til 7 (svært sannsynlig). For eksempel:

Hvor sannsynlig tror du det er at disse utklippene er hentet fra Nordsidens Tidende?

Artikkel 2a

<i>Svært usannsynlig</i>	<i>O</i>	<i>O</i>	<i>O</i>	<i>O</i>	<i>O</i>	<i>O</i>	<i>O</i>	<i>Svært sannsynlig</i>
------------------------------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	-----------------------------

Artikkel 2b

<i>Svært usannsynlig</i>	<i>O</i>	<i>O</i>	<i>O</i>	<i>O</i>	<i>O</i>	<i>O</i>	<i>O</i>	<i>Svært sannsynlig</i>
------------------------------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	-----------------------------

Påstandene

Etter favoriseringsspørsmålene ble deltagerne bedt om å forestille seg to hypotetiske mottagere, det vil si to hypotetiske personer som hadde lest hver sin variant av vignettene, og som ikke selv hadde noen sterke meninger om innbyggerne i noen av bydelene.

Deltagerne ble deretter bedt om å forestille seg hvor enige eller uenige hver av disse mottagerne ville ha sagt seg i en serie påstander som knyttet seg til innholdet i artiklene.

De skolene som har best fullføringsprosent, bør oppmuntres med ekstra tilskudd.

Artikkel 2a

Helt uenig O O O O O O O Helt enig

Artikkel 2b

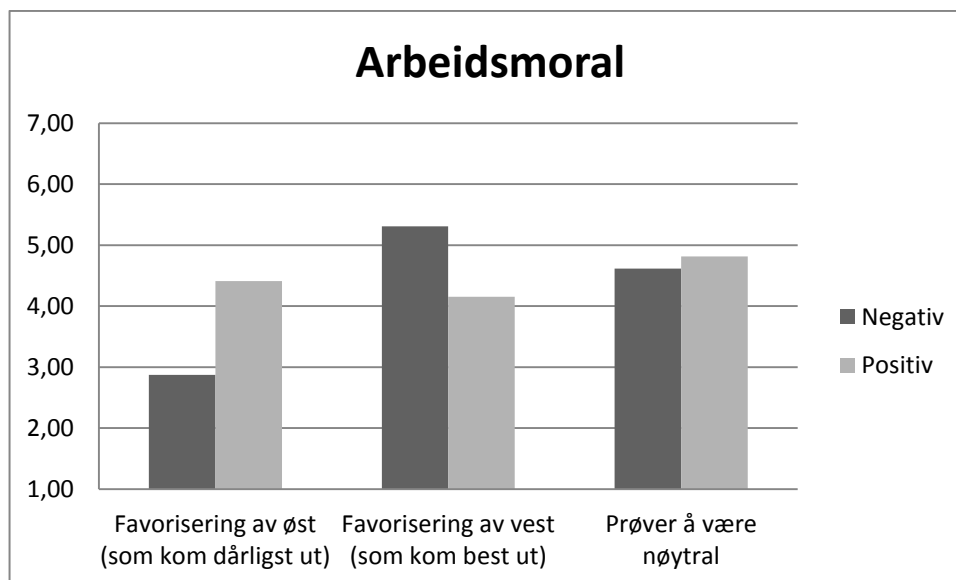
Helt uenig O O O O O O O Helt enig

Til sammen ble det presentert fjorten påstander, syv for hver vignett. Seks av påstandene var essensialistiske, de øvrige åtte var normative. Noen av påstandene som ble brukt var de samme som i framingdelen av studie 1, noen var delvis omskrevet, og noen var byttet helt ut.

4.2 Resultater

4.2.1 Favoriseringsspørsmålene

Resultatene av favoriseringsspørsmålene er fremstilt i figur 3 og figur 4.

Figur 3. Svar på favoriseringsspørsmålene om arbeidsmoral, gruppert etter agenda.

Som i studie 2a kan disse resultatene sammenlignes på to forskjellige måter: agenda for agenda, eller formvalg for formvalg. Resultatene ble først sammenlignet agenda for agenda, i en serie paired samples t-tester.

Som uttrykk for agendaen "favorisering av øst", (den bydelen som kom dårligst ut), ble den negative varianten ($M=2,87$) oppfattet som mindre sannsynlig enn den positive ($M=4,41$)

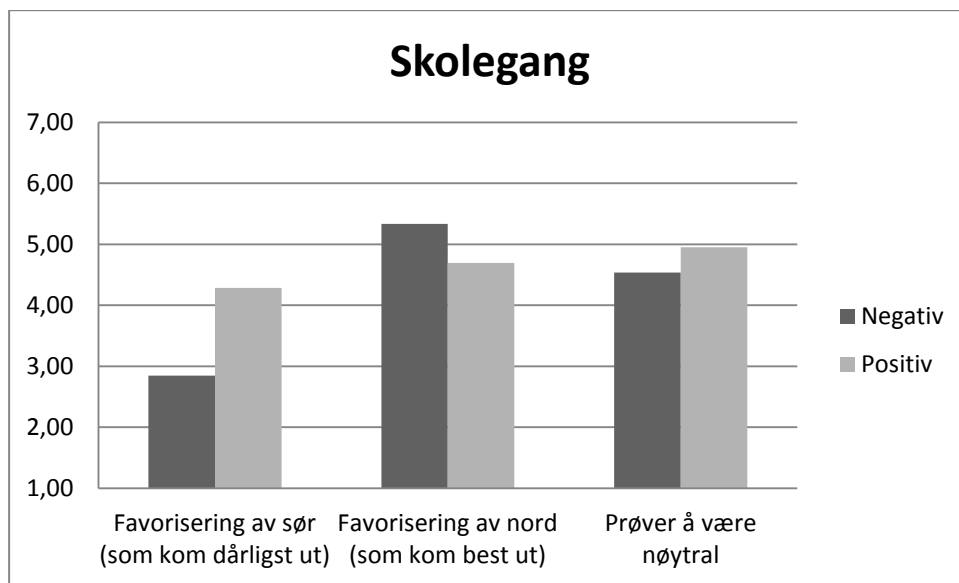
$t(38)=-3,468$, $p<01$. Som uttrykk for agendaen "favorisering av vest", (den bydelen som kom best ut), ble den negative varianten ($M=5,31$) oppfattet som mer sannsynlig enn den positive ($M=4,15$), $t(38)=2,792$, $p<01$.

Da det kom til agendaen "nøytral" ble den negative varianten ($M=4,62$) oppfattet som omtrent like sannsynlig som den positive ($M=4,82$), $t(37)=-,813$, ns.

Det ble deretter foretatt sammenligninger formvalg for formvalg, først for den negative varianten, så for den positive, ved hjelp av en serie paired samples t-tester.

Den negative varianten førte til forskjellige slutninger om agenda. "Favorisering av øst" ($M=2,87$) ble regnet som mindre sannsynlig enn "favorisering av vest" ($M=5,31$), $t(38)=-5,074$, $p<.001$. "Favorisering av øst" ble også regnet som mindre sannsynlig enn "nøytralitet" ($M=4,62$), $t(38)=-4,302$, $p<.001$. "Nøytralitet" ble i sin tur regnet som mindre sannsynlig enn "favorisering av vest", $t(38)=2,561$, $p<.05$.

Den positive varianten førte på sin side ikke til noen signifikante slutninger om agenda. "Favorisering av øst" ($M=4,41$), "favorisering av vest" ($M=4,15$), og "nøytral" ($M=4,82$) ble her regnet som omtrent like sannsynlige agendaer.

Figur 4. Svar på favoriseringsspørsmålene om skolegang, gruppert etter agenda.

Favoriseringsspørsmålene om skolegang ga omtrent samme resultater som de tilsvarende spørsmålene om arbeidsmoral.

Resultatene fra spørsmålene om skolegang ble først sammenlignet agenda for agenda, i en serie paired samples t-tester.

Som uttrykk for agendaen "favorisering av sør" (den bydelen som kom dårligst ut) ble den negative varianten ($M=2,85$) oppfattet som mindre sannsynlig enn den positive ($M=4,28$), $t(38)=3,953$. Som uttrykk for agendaen "favorisering av nord" (den bydelen som kom best ut) ble den negative varianten ($M=5,33$) oppfattet som mer sannsynlig enn den positive ($M=4,69$). Forskjellen lå på grensen til det signifikante: $t(38)=1,957$, $p=.058$.

Da det kom til agendaen "nøytral" ble den negative varianten ($M=4,54$) oppfattet som noe mindre nøytral enn den positive ($M=4,95$), men forskjellen lå enda lengre unna grensen til det signifikante, $t(38)=-1,818$, $p=.077$

Det ble deretter foretatt sammenligninger formvalg for formvalg, først for den negative varianten, så for den positive, ved hjelp av en serie paired samples t-tester.

Den negative varianten førte til flere signifikante slutninger om agenda. "Favorisering av sør" ($M=2,85$) ble regnet som mindre sannsynlig enn "favorisering av nord" ($M=5,33$), $t(38)=-6,401$, $p<.001$. "Favorisering av sør" ble også regnet som mindre sannsynlig enn "nøytralitet" ($M=4,53$), $t(38)=-4,723$, $p<.001$. "Nøytralitet" ble i sin tur regnet som mindre sannsynlig enn "favorisering av nord", $t(38)=3,502$, $p<.01$.

Den positive varianten førte på sin side ikke til noen signifikante slutninger om agenda. "Favorisering av sør" ($M=4,28$), "favorisering av nord" ($M=4,69$), og "nøytral" ($M=4,95$) ble her regnet som omtrent like sannsynlige agendaer.

4.2.2 Påstandene

Deltagerne ble som beskrevet over bedt om å forestille seg to i utgangspunktet nøytrale lesere, én som hadde lest den negative varianten, og én som hadde lest den positive. De skulle deretter oppgi hvor enige eller uenige de trodde at hver av de to mottagerne ville ha vært i en serie med påstander som knyttet seg til innholdet i vignettene.

Svarene ble sammenlignet påstand for påstand, med hjelp av en serie paired samples t-tester. Resultatene er oppgitt i tabell 4.

Tabell 4. Påstandene i studie 2b.

Påstand	Neg.	Pos.	t	p
Arbeidsmoral				
<i>Essensialistiske påstander</i>				
1. Med bosetningsmønstrene vi har i denne byen er det nok ikke til å unngå at det vil forekomme forskjeller i arbeidsmoral.	4,66	4,29	1,390	n.s.

2. Dette vil nok ikke forandre seg med det første. Det er vanskelig å snu på en arbeidskultur når den først har fått etablert seg.	4,51	4,33	,774	n.s.
3. Statistikken vil variere fra år til år, men i det lange løp vil vi nok fortsette å se slike forskjeller.	4,97	4,74	1,598	n.s.

Normative påstander

4. Dårlig arbeidsmoral bør møtes med sterkere reaksjoner.	5,33	4,74	2,725	>.05
5. Vi må få slutt på den langvarige diskrimineringen av arbeidssøkere fra østsiden.	2,28	2,28	,000	n.s.
6. God arbeidsmoral bør belønnes med attraktive frynsegoder.	4,82	4,90	-,488	n.s.
7. Denne undersøkelsen bør ikke føre til favorisering av arbeidssøkere fra vestsiden.	4,41	4,77	-1,125	n.s.

Skolegang

Essensialistiske påstander

8. Noen grupper vil alltid være svakere på skolen, og det er det ikke noe å gjøre med.	4,44	4,05	2,154	>.05
9. Skolesvake individer finner vi på begge sider av byen, men den grunnleggende forskjellen mellom nord og sør kan vi ikke gjøre noe med.	3,90	3,67	1,389	n.s.
10. Tallene kan variere fra år til år, men på lang sikt tror jeg nok denne trenden vil holde seg.	4,26	4,26	,000	n.s.

Normative påstander

11. Vi må opprette et eget tilbud om leksehjelp for elevene i sør.	5,05	4,36	2,283	>.05
12. Nå må ikke elevene i nord la dette gå til hodet på seg.	4,87	4,36	2,211	>.05
13. De skolene som har best fullføringsprosent, bør oppmuntres med ekstra tilskudd.	3,85	4,03	-,827	n.s.
14. Elevene i sør burde ikke ha et så slepphendt forhold til sin egen fremtid.	4,64	3,85	3,085	>.01

I likhet med påstandene i studie 2a var bare et mindretall av differansene store nok til å oppnå signifikans, det vil si fem differanser av i alt fjorten. Én av de signifikante differansene hørte til de essensialistiske påstandene. De fire øvrige signifikante differansene hørte til de normative påstandene. For alle de signifikante påstandene førte de negative variantene til

større grad av enighet enn de positive. De fleste signifikante differansene hørte til under vignetten om skolegang.

De positive variantene førte til skårer enten over eller rett under det nøytrale punktet 4: Den hypotetiske mottageren var med andre ord mer enig enn uenig også etter å ha lest den positive varianten; det var graden av enighet som var lavere.

Det kan også bemerkes at påstand 5 skårer utypisk lavt. Der de andre påstandene, for begge variantene, ble plassert enten rundt eller noe over 4, fikk påstand 5 en gjennomsnittlig skåre på 2,28. Denne skåren var dessuten helt lik begge for de hypotetiske mottagerne.

4.3 Diskusjon

4.3.1 Favoriseringsspørsmålene

Skårene fordelte seg etter samme mønster for begge gruppene av favoriseringsspørsmål, altså henholdsvis arbeidsmoral og skolegang. Den negative varianten ble oppfattet som et mindre sannsynlig uttrykk for ønsket om å favorisere de dårligste bydelene, øst og sør, og som et mer sannsynlig uttrykk for ønsket om å favorisere de beste bydelene, vest og nord. Dette stemmer overens med de antagelsene som ble gjort på forhånd, og med det man generelt burde vente ut fra tidligere kunnskap om framingeffekter.

Når det kom til agendaen "prøver å være nøytral" var det mer uvisst på forhånd hva slags svar man kunne vente. I studie 2a viste de forbeholdne variantene seg, som ventet å føre til et mer nøytralt inntrykk. I studie 2b hadde imidlertid formvalget ikke noe nevneverdig å si for nøytralitet. Nøytralitetsskårene lå mellom 4 og 5 for både de positive og de negative variantene.

Nøytralitet så altså ut til å bli mindre påvirket av framing enn av de språklige formvalgene i studie 2a. Selv om studie 2b ikke kan sammenlignes direkte med 2a, kan det være interessant å si noen ord om forskjellene mellom de to typene av formvalg. Først og fremst er forskjellen at framing gir et avgrenset sett med alternativer, mens språklige formvalg står mellom et uoversiktlig antall synonymer. Det fantes bare to mulige varianter av vignettene i studie 2b: de positive og de negative variantene.

På den ene siden burde kanskje framing ha gitt et bedre utgangspunkt for å trekke slutninger om avsenderens agenda. De ulike alternativene burde være kjent for mottagerne, og dermed også lettere å gjennomskue. På den annen side burde det også være kjent at ingen av alternativene er nøytrale; at uansett hvordan en prosentandel blir presentert, vil det legge føringer enten den ene eller den andre veien. I så fall er det rimelig at formvalgene i studie 2b ikke ble tillagt noen nevneverdig betydning for nøytralitet.

4.3.2 Påstandene

Resultatene av påstandene i studie 2b er oppgitt i tabell 4. Som i studie 2a førte formvalg bare til signifikante differanser for fem av de i alt fjorten påstandene, en av de essensialistiske, og fire av de normative påstandene. I alle de fem tilfellene var det den negative varianten som førte til størst grad av enighet hos mottagerne.

I tre av tilfellene ser den negative framingen ut til å ha forsterket et allerede negativt budskap. Formvalg har dermed virket på samme måte som i studie 2a, men samtidig med motsatt fortegn:

Påstand 4: Dårlig arbeidsmoral bør møtes med sterkere reaksjoner.

Påstand 8: Noen grupper vil alltid være svakere på skolen, og det er det ikke noe å gjøre med.

Påstand 14: Elevene i sør burde ikke ha et så slepphendt forhold til sin egen fremtid.

I de to andre tilfellene ser påstandene ut til å gi et mer blandet inntrykk av sør.

Påstand 11: Vi må opprette et eget tilbud om leksehjelp for elevene i sør.

Påstand 12: Nå må ikke elevene i nord la dette gå til hodet på seg.

Elevene i sør har altså bruk for leksehjelp, og de har kanskje et slepphendt forhold til sin egen skolegang. Samtidig blir det gitt uttrykk for at de samme elevene fortjener sympati. De bør få hjelp utenfra til å løse problemene sine, og de bør ikke bli hovert over av elever som er bedre stilt.

En modell fra litteraturen, Stereotype Content Model (Fiske, Cuddy, Glick, & Xu (2002), bekrefter at fremstillingen av sosiale grupper kan være både fordelaktig og ufordelaktig samtidig. Veldig kort bygger denne modellen på en faktoranalyse av innholdet i stereotypiske forestillinger. Stereotypene viser seg å falle langs to uavhengige akser. Den ene akse har fått navnet "respekt", og dreier seg om den aktuelle gruppens kompetanse. Den andre akse har fått navnet "varme", og dreier seg om hvor mye sympati den aktuelle gruppen fortjener. Stereotyper kan gi et positivt inntrykk på den ene akse, men et negativt inntrykk på den andre; modellen omtaler slike stereotyper som ambivalente.

Ut fra påstandene 11 og 12 ser elevene i sør ut til å bli vurdert lavt på akse respekt, og samtidig høyt på akse varme. Negativ framing ser ut til å forsterke begge disse to vurderingene.

Stereotype Content Model har ikke hatt noen direkte innflytelse på påstandene som har blitt brukt i denne oppgaven, og det lar seg ikke si med noen stor sikkerhet hvor godt de to aksene er representert. I senere studier kan ambivalente stereotyper med fordel bli undersøkt mer systematisk. Hvis effektene av formvalg skulle falle inn i et mønster som alt er godt kjent fra litteraturen, ville det være et tegn på at det har blitt fanget opp noen relevante, sosiale fenomener.

5 Generell diskusjon

Det første målet med denne oppgaven var å utvikle begrepene formvalg og verdiladning, slik at de kunne brukes videre i eventuelle senere studier. Den generelle diskusjonen begynner med en ny gjennomgang av disse begrepene, i lys av de samlede erfaringene fra oppgaven.

Det andre målet var å se på de spesifikke betydningene av språkbaserte og framingbaserte formvalg. Disse formvalgene har allerede blitt diskutert under studiene 2a og 2b; det er ikke noe særlig mer å tilføye her.

Det tredje målet var å se mer generelt på hva undersøkelsene kunne fortelle om formvalg. I den sammenheng så det ut til at kontrasten mellom studiene kunne si en god del om begrensningene ved formvalg, særlig kontrasten mellom studie 1 på den ene siden, og studiene 2a og 2b på den andre. Oppgaven vil avslutte med en diskusjon om hva disse begrensningene kan bestå i, og om hva formvalg egentlig har å si når man snakker om sosialt følsomme emner.

5.1 Spørsmålene og formvalgene, erfaringer og evaluering

Formvalgene viste seg for det meste å gi interessante resultater, i det minste i studiene 2a og 2b. Under diskusjonen kom det likevel frem noen problemer som lett kunne ha vært unngått. Slike erfaringer kan være hjelpsomme i eventuelle senere studier.

For det første kunne det allerede i studie 1 ha blitt spurt om deltagerne identifiserte seg som avholdende. Sosial identifikasjon kan godt tenkes å ville interagere med verdiladning.

For det andre var det en bestemt formulering, "spilleglad", som kunne tenkes å ha vært verdiladet rett og slett på grunn av ordet "glad". Hvis hensikten er å undersøke forskjellen mellom forbeholdne og påståelige formuleringer, bør man være oppmerksom nok til å ikke legge inn andre sannsynlige kilder til verdiladning.

Det tredje problemet kom særlig til syne i dataspilldelen av studie 2a. Der viste det seg vanskelig å si noe sikkert om to potensielt viktige spørsmål:

1) Hvorvidt vignetten hovedsakelig hadde blitt oppfattet som et utsagn om enten gutter, jenter, eller forskjellen dem i mellom. Det var med andre ord uklart hvem som hadde hoved- og birollene i vignetten.

2) Hvorvidt deltagerne så på dataspilling som en positiv, eller en negativ egenskap, eller eventuelt en kjønnsbestemt egenskap som vil være positiv for det ene kjønn og negativ for det andre. Det var med andre ord uklart hva som var den omtalte egenskapens valens.

Uklarhetene rundt rollefordeling og valens gjorde det vanskelig å si noe sikkert om hvilke implikasjoner deltagerne hadde sluttet seg frem til i formvalgene.

De åpne overskriftsspørsmålene gikk ut på at deltagerne foreslo alternative overskrifter til vignettene i språkdelen. Mange svarte ikke på disse spørsmålene i det hele tatt, men de svarene som kom inn ga innblikk i deltagernes egne tanker om betydningen av formvalg og verdiladning.

Formvalgene som ble brukt i denne oppgaven ble konstruert ved å gå til forskningslitteraturen, men en annen kilde til interessante formvalg er de antagelsene om verdiladning som hver språkbruker sitter inne med. De antagelsene kan enkelt gjøres tilgjengelig ved hjelp av åpne spørsmål som dette.

Prosentsspørsmålene i studie 1 viste seg å være unødvendig kompliserte. De stilte store krav til utformingen av resten av materialet. De ga heller ikke noe særlig interessante resultater. Målet med prosentspørsmålene var å undersøke om formvalg kunne føre til subtile effekter, av den typen som ble beskrevet i Bargh, Chen & Burrows (1996), der deltagerne beveget seg saktere etter å ha blitt minnet om alderdom. Hvis verdiladningsbegrepet skal utvikles videre bør det antagelig bli sett nærmere på slike effekter, men de bør i så fall heller måles ved hjelp av svært enkle prosedyrer, eller ved hjelp av mer velprøvde metoder fra litteraturen.

I studiene 2a og 2b viste **de essensialistiske påstandene** seg å gi noen, men ikke særlig mange effekter. Essensialisme stakk seg dermed ut som lite følsomt for formvalg, sammenlignet med de andre spørsmålene i studiene 2a og 2b.

Den lave følsomheten for formvalg stemmer godt med utgangspunktet for de essensialistiske påstandene. Som nevnt i innledningen bygget påstandene nesten ordrett på forskningen rundt entitativitet. Plassering på skalaen mellom entitativitet og inkrementalitet har stadig vist seg

som et robust, personlig trekk (Dweck, Chiu & Hong (1995)). Det er naturlig at skalaen ikke passer så godt til å fange opp små og situasjonsbestemte forskjeller i et budskap.

Instruksjonen om å oppgi **to svar for hver påstand** ga resultater alt i framingdelen av studie 1: De viste at påstandene sa noe om sosiale forhold, selv om de ikke ble nevneverdig påvirket av formvalg. I studiene 2a og 2b var instruksjonene med på å tydeliggjøre at spørsmålene faktisk dreide seg om formvalg.

Favoriseringsspørsmålene ble bare brukt i studiene 2a og 2b. Der viste de seg å gi detaljert informasjon om hvordan hensikten bak budskapet hadde blitt oppfattet. Fordi hver av de tre hensiktene ble knyttet til begge variantene, lot svarene seg sammenligne både mellom formvalg og mellom agendaer. I denne oppgaven foregikk sammenligningen av svarene parvis, men om ønskelig kunne de også ha blitt analysert som 2*3 faktorielt design.

Favoriseringsspørsmålene hadde samtidig visse svakheter. For det første gikk ikke sannsynlighetsanslagene opp. De respektive sannsynlighetene for hvert formvalg og hver agenda ga en sum på godt over 100 %. Svarene representerte med andre ord noe annet enn den logiske fordelingen av sannsynligheter.

Dette kom ikke direkte i veien for å tolke resultatene. Favoriseringsspørsmålene dreide seg uansett mindre om logisk sannsynlighet, og mer om hvilke agendaer deltagerne hadde lett for å forestille seg. Det er likevel god grunn til å velge andre ord enn "sannsynlighet" hvis favoriseringsspørsmålene skal brukes igjen.

Det kom også frem noen problemer med betydningen av begrepet "nøytralitet". Det kan tenkes flere mulige tolkninger av agendaen "prøver å være nøytral": Det kan bety at avsenderen vil gi inntrykk av å ikke ha noe eget standpunkt til saken, men det kan også bety at avsenderen, på tross av sitt eget standpunkt, ikke vil oppfordre mottageren til å velge side. Deltagerne i studiene 2a og 2b kan ha oppfattet enten den ene eller den andre betydningen, eller begge. Det er derfor vanskelig å vite akkurat hvordan svarene på nøytralitetsspørsmålet skal tolkes.

5.2 Tydelighet

I studie 1 førte formvalgene bare så vidt til effekter på verdiladning. I studiene 2a og 2b var effektene flere og mer tolkbare.

Det ble foretatt mange endringer i metode og design i forkant av studiene 2a og 2b. Deltagerne fikk lese begge variantene. De svarte på spørsmålene fra et mer utenforstående perspektiv, mens de i studie 1 svarte på vegne av seg selv, eller på vegne av innbyggerne i de to hypotetiske byene. Enkelte spørsmål ble også omskrevet eller strøket, og en helt ny spørsmålsrekke ble introdusert, de såkalte favoriseringsspørsmålene.

En del av forskjellene kan antagelig tilskrives endringene i eksperimentelt design. Within subjects-undersøkelser er mer statistisk følsomme, og gir dermed lettere resultater i seg selv. Men det er også verdt å legge merke til et annet trekk ved endringene i studiene 2a og 2b: formvalgene ble fremstilt på en tydeligere måte. Det kom tydeligere frem akkurat hvilke formuleringer som var de viktige, og det kom tydeligere frem at spørsmålene hadde noe å gjøre med form.

Det vekker neppe stor oppsikt å konkludere med at tydelighet fører til mer effektiv kommunikasjon! Det kunne likevel vært interessant å vite mer nøyaktig hvor grensene for tydelighet går, eller nærmere bestemt hvilke betingelser for tydelighet som må oppfylles for at formvalg skal påvirke inntrykket av verdiladning.

For å finne ut mer om tydelighet kan det for eksempel bli gjennomført et eksperiment der spørsmålene blir stilt på to forskjellige måter: Én gruppe svarer på spørsmål som leder oppmerksomheten direkte mot formvalg, mens en annen gruppe svarer på tilsvarende spørsmål som leder oppmerksomheten i andre retninger.

Det kan også gjennomføres et eksperiment som ser nærmere på mottagerens perspektiv. Spørsmålene som blir stilt vil da være de samme for alle deltagerne, men instruksjonene vil variere. Én gruppe blir bedt om å uttrykke sine egne meninger, en annen gruppe blir bedt om å tenke seg meningene til en eller flere sosialt involverte mottagere, og en tredje gruppe blir bedt om å tenke seg meningene til sosialt mer distanserte mottagere.

5.3 Subtil og åpenlys kommunikasjon

Verdiladningen kunne også ha kommet tydeligere frem hvis ikke formvalgene hadde vært fullt så subtile. Subtil sosial kommunikasjon har tidligere blitt nevnt i forbindelse med en studie av Bargh, Chen & Burrows (1996), der deltagerne ble eksponert for stimuli som de ikke selv forstod at hadde med alderdom å gjøre. Etterpå viste de at de hadde blitt påvirket

ved å bruke merkbart lengre tid på å gå ned en korridor, igjen uten at de var oppmerksomme på det selv.

Skillet mellom subtil og åpenlys sosial kommunikasjon tilsvarer det mer generelle skillet mellom bevisste og ubevisste prosesser, i den kognitive betydningen av ordet ubevisst: medfødte eller innlærte mentale prosesser som foregår automatisk og utenfor oppmerksomheten. Med en grov forenkling har det ubevisste og bevisste blitt beskrevet som to separate, men gjensidig avhengige systemer (se for eksempel Kahneman, 2011). De behandler informasjon på ganske forskjellige måter, men utveksler også viktig informasjon med hverandre.

Det kunne ha vært interessant å se hvordan resultatene hadde blitt dersom oppgaven hadde brukt mer åpenlyse formvalg. For å sette det på spissen: I en ny undersøkelse kunne én variant av vignetten om avhold og depresjon ha byttet ut "avholdsfolk" med noe sånt som "dydsmønstre". I en annen variant kunne "måteholdne alkoholbrukere" ha blitt byttet ut med "moderate drankere". I en tredje variant kunne mer nøytrale betegnelser ha blitt brukt.

Samtidig som formvalgene altså i stor grad var subtile, viser et overblikk at reaksjonene som ble målt, i de aller fleste tilfellene, var åpenlyse. Deltagerne ble for det meste spurt rett ut om standpunkter, vurderinger, og antagelser. Det eneste som gikk inn på subtile prosesser var prosentspørsmålene i studie 1, og de spørsmålene var som nevnt unødvendig kompliserte. Med bedre metoder for å måle subtile reaksjoner, kan det tenkes at man også ville ha funnet effekter av mer subtile formvalg.

5.4 Konklusjoner

Under arbeidet med oppgaven har forfatteren ofte blitt fortalt at han har valgt et viktig og engasjerende tema. Mange ser ut til å dele det synet som opprinnelig lå til grunn for oppgaven: Samfunnsforskere (og andre) bør tenke på hvordan de ordlegger seg når de snakker om sosiale grupper. Gjennomtenkte formvalg kan enten forsterke eller ta brodden av potensielt belastende beskrivelser.

Resultatene som har blitt diskutert har gitt et mer beskjedent inntrykk av hvor mye som lar seg oppnå med formvalg. I studie 1 ga formvalgene nesten ingen effekter. Det kunne se ut til

at de hadde forsvinnende lite å si sammenlignet med andre forhold som også virket inn på verdiladning.

I studiene 2a og 2b ble de samme formvalgene lagt merke til, men bare under mer bestemte betingelser: forholdene måtte legges til rette, formvalgene måtte gjøres tydeligere, og deltageres oppmerksomhet måtte rettes mer direkte mot verdiladning. Det er vanskelig å legge forholdene like godt til rette i det daglige ordskiftet om sosiale grupper.

Å diskutere formvalg isolert fra innhold kan gi et overdrevent inntrykk av hva hver enkelt formulering har å si. Dette gjenspeiler seg i de allerede omtalte forskjellene mellom studie 1 på den ene siden, og studiene 2a og 2b på den andre. Deltagerne i studie 1 kan sies å representere de mottagerne som ikke reflekterer i detalj over form, som ikke har tilgang til alle de alternative formuleringene, og som ikke resonnerer bevisst over avsenderens intensjoner.

Deltagerne i studiene 2a og 2b kan på sin side sies å representere det synet som opprinnelig lå til grunn for oppgaven: at man bør tenke over hvordan man ordlegger seg. Resultatene tyder på at dette synet kanskje bør modereres, i det minste når det gjelder konsekvensene av de mer subtile typene av formvalg. De antagelsene som ble uttrykt i resultatene, om hvordan de hypotetiske mottagerne ville ha reagert, viste seg å ikke stemme overens med de resultatene fra studie 1.

Oppgaven gir likevel ikke grunn til å legge fra seg alle betraktninger over verdiladning. Deltagerne i studie 1 ga tydelig uttrykk for forskjeller mellom de ulike temaene. Vignetten om avhold og depresjon ble tilskrevet én type verdier, vignetten om kjønn og dataspill ble tilskrevet en annen. Deltagerne i studiene 2a og 2b kjente godt til verdiladningen som lå implisitt i formvalgene, selv om de kanskje ikke ville ha blitt beveget av dem selv.

Samfunnsforskningen vil antagelig aldri styre unna diskusjonene som følger med vanskelige og omstridte verdier. Det er vel egentlig ikke ønskelig heller. Forskere vet mye om sine egne felt. De har et godt grunnlag for danne seg informerte synspunkter i den normative delen av debatten. Utfordringen er å gjøre det tydelig at verdiene fortsatt kan diskuteres, selv om virkelighetsbeskrivelsen skulle være rimelig opp og avgjort.

Følsomme emner er følsomme nettopp fordi det er viktige verdier som står på spill. Det kan dreie seg om verdighet, rettferdighet, levekår, hvem som har eller ikke har rett til sosiale

goder, hvem som har krav på hjelp i en situasjon, og hva slags hjelp de har krav på – emner der samfunnsforskningen kan gi et særlig nyttig bidrag, så lenge det gjøres med en viss takt. Troverdige kunnskap og inngående debatt øker sjansene både for å sette seg gode mål, og for å nå dem.

Litteraturliste

- Bargh, J. A., Chen, M., & Burrows, L. (1996). Automaticity of social behavior: Direct effects of trait construct and stereotype priming on action. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71, 230–244.
- Blackmore, S. (2007, 19. okt.). Don't silence the scientists. [Blogg]. Lastet ned fra <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2007/oct/19/dontsilencethescientists>
- Dweck, C. S., Chiu, C., & Hong, Y. (1995). Implicit theories and their role in judgments and reactions: A world from two perspectives. *Psychological Inquiry*, 6, 267–285.
- Fiske, S. T. (2004). *Social Beings: A Core Motives Approach to Social Psychology*. New York: Wiley.
- Fiske, S. T., Cuddy, A. J., Glick, P., & Xu, J. (2002). A model of (often mixed) stereotype content: Competence and warmth respectively follow from perceived status and competition. *Journal of personality and social psychology*, 82 (6), 878-902.
- Gelman, S. A. (2005). *The essential child: Origins of essentialism in everyday thought*. New York: Oxford University Press.
- Grice, H. P. (1989). *Studies in the Way of Words*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Guttu, T. (red.). 2005. Verdiladet. I *Aschehoug og Gyldendals store norske ordbok: Riksmål og moderat bokmål*. Oslo: Kunnskapsforlaget.
- Kahneman, D. (2011). *Thinking, fast and slow*. New York: Farrar, Straus and Giroux.
- Maass, A., Salvi, D., Arcuri, L., & Semin, G. R. (1989). Language use in intergroup context. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57, 981–993.
- McKenzie, C. R. M., & Nelson, J. D. (2003). What a speaker's choice of frame reveals: Reference points, frame selection, and framing effects. *Psychonomic Bulletin & Review*, 10, 596-602.
- Semin, G., & Fielder, K. (1988). The cognitive functions of linguistic categories in describing persons: Social cognition and language. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54, 559-568.
- Semin, G., & Fielder, K. (1989). Relocating attributional phenomena within a language-cognition interface: The case of actors' and observers' perspectives. *European Journal of Social Psychology*, 19, 491-508.
- Semin, G., & Fiedler, K. (1992). The inferential properties of interpersonal verb. In G. Semin & K. Fielder (red.), *Language, interaction and social cognition* (pp. 58-78). Newbury park, CA: Sage.

- Skogen, J. C., Harvey, S. B., Henderson, M., Stordal, E., & Mykletun, A. (2009). Anxiety and depression among abstainers and low-level alcohol consumers. The Nord-Trøndelag Health Study. *Addiction*, 104, 1519-1529.
- Thorgersen, L. (2007). Kjønnforskjeller i ungdoms bruk av PC, TV-spill og mobiltelefon. *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 7 (1), 103-112.
- Wigboldus, D. & Douglas, K. (2007). Language, Stereotypes, and Intergroup Relations. I K. Fiedler (red.), *Social communication* (pp. 79-106). New York: Psychology Press.
- Tversky, A. & Kahneman, A. 1981. The Framing of Decisions and the Psychology of Choice. *Science* 211, 453-458.
- Wänke, M. (2007). What is said and what is meant: Conversational implicatures in natural conversations, research settings, media and advertising. In K. Fiedler (Ed.), *Social communication* (pp. 223-256). New York: Psychology Press.

Vedlegg A

Testmaterialet i studiene 1, 2a og 2b.

[Studie 1]

Dette er en undersøkelse om vitenskapsformidling. Du kommer til å få lese ulike eksempler på statistiske funn, i form av små notiser eller enkle påstander. Innimellom vil vi be deg om å svare på noen spørsmål. Undersøkelsen tar omkring 10-15 minutter, og du er helt anonym. Hvis du vil vite mer om undersøkelsen, kan du sende en e-post til martinbullgudmundsen@gmail.com.

Bakgrunnsspørsmål:

Kjønn.....

Alder.....

Hvilket program og semester studerer du på?

Hvor lenge har du studert alt i alt?

[Forbehold]

Avhold henger sammen med økt depresjon

Avholdsfolk har høyere forekomst av depresjon enn måteholdne alkoholbrukere. Det viser data fra en fersk helseundersøkelse i Nord-Trøndelag. Blant de som praktiserer totalavhold er forekomsten av depresjon på 15,8 %, mens tallet er 8,1 % blant de som drikker med måte. Forskjeller i sosiale vaner kan være noe av forklaringen, men forekomsten av depresjon fortsetter å være høyere for avholdsfolk etter at man har tatt høyde for denne faktoren. Heller ikke muligheten for at enkelte nåværende avholdsfolk tidligere kan ha hatt problemer med alkohol, kan gjøre rede for hele sammenhengen.

[Håndfasthet]

Avholdsfolk er mer deprimerte

Avholdsfolk er mer deprimerte enn måteholdne alkoholbrukere. Det viser data fra en fersk helseundersøkelse i Nord-Trøndelag. Blant de som praktiserer totalavhold er 15,8 % deprimerte, mens tallet er 8,1 % blant de som drikker med måte. Forskjeller i sosiale vaner kan være noe av forklaringen, men avholdsfolk fortsetter å være mer deprimerte etter at man har tatt høyde for denne faktoren. Heller ikke muligheten for at enkelte nåværende avholdsfolk kan være tidligere alkoholikere, kan gjøre rede for hele sammenhengen.

Hva synes du om overskriften på denne notisen?

Dårlig, lite dekkende ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ God, dekkende

Forslag til bedre formulering:

Hvor enig eller uenig er du i disse påstandene?

Hos mennesker i utsatte grupper skyldes psykiske plager som depresjon en grunnleggende sårbarhet som man ikke kan gjøre så mye med.

Helt uenig ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helt enig

Noen perioder kan være bedre enn andre, men i det lange løp er psykiske plager som depresjon noe en del mennesker må slite med resten av livet.

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
---------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	--------------

På et grunnleggende plan er det ikke så mye mennesker i utsatte grupper kan gjøre for å forbedre sin psykiske helse.

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
---------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	--------------

I hvilken grad tror du at forskerne bak undersøkelsen om avhold og depresjon har:

Stilt ledende spørsmål?

I svært liten grad	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	I svært stor grad
-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	----------------------

Brukt et representativt utvalg i undersøkelsen?

I svært liten grad	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	I svært stor grad
-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	----------------------

[Forbehold]

Gutter spiller mer enn jenter

I en undersøkelse om kjønnsforskjeller i bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi blant unge kommer det frem at gutter fremdeles spiller mest. 64 % av guttene i undersøkelsen oppgir at de spiller PC-spill ukentlig eller daglig, mens 18 % av jentene svarer det samme. Man finner tilsvarende tall for TV-spill. På andre bruksområder ser kjønnsforskjellene imidlertid ut til å ha blitt mindre. Gutter sitter fremdeles noe mer foran PC-skjermen, men dette henger trolig sammen med at de oftere bruker datamaskinen til å spille.

[Håndfasthet]

Gutter mer spilleglade enn jenter

I en undersøkelse om kjønnsforskjeller i bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi blant unge kommer det frem at gutter fremdeles er mest spilleglade. 64 % av guttene i undersøkelsen spiller PC-spill ukentlig eller daglig, mens 18 % av jentene gjør det samme. På andre bruksområder ser kjønnsforskjellene imidlertid ut til å ha blitt mindre forskjellige. Gutter bruker fremdeles noe mer tid foran PC-skjermen, men dette henger trolig sammen med at de oftere bruker datamaskinen til å spille.

Hva synes du om overskriften på denne notisen?

Dårlig, lite dekkende ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ God, dekkende

Forslag til bedre formulering:

Hvor enig eller uenig er du i disse påstandene?

Gutter vil generelt være mer interessert i å konkurrere.

Helt uenig ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Helt enig

Det er individuelle forskjeller innad i gruppene, men i det store og hele er gutter opptatt av andre ting enn jenter.

Helt uenig O O O O O O O Helt enig

Selv om kulturelle trender kan komme og gå, vil gutter og jenter alltid være forskjellige.

Helt uenig O O O O O O O Helt enig

I hvilken grad tror du at forskerne bak undersøkelsen om dataspill har:

Stilt ledende spørsmål?

I svært liten grad O O O O O O O I svært stor grad

Brukt et representativt utvalg i undersøkelsen?

I svært liten grad O O O O O O O I svært stor grad

Forestill deg at du kommer til en mellomstor by som er delt på midten av en elv. I byen viser det seg å være en del sosiale motsetninger mellom de som bor i øst, og de som bor i vest. En dag finner du følgende sak i lokalavisen:

[Negativ]

I en undersøkelse ble arbeidstagerne i hele byen spurt om det har forekommet at de har tatt seg fri fra jobben (levert egenmelding) uten å være syke i løpet av det siste året. I øst forteller 30 % at det har forekommet. I vest svarer 15 % det samme.

[Positiv]

I en undersøkelse ble arbeidstagerne i hele byen spurt om det har forekommet at de har tatt seg fri fra jobben (levert egenmelding) uten å være syke i løpet av det siste året. I øst forteller 70 % at det aldri har forekommet. I vest svarer 85 % det samme.

Avisen har intervjuet syv personer på gata om hva de synes om saken. De har blant annet kommet med følgende påstander. Hvor enig eller uenig tror du at innbyggere fra henholdsvis østsiden og vestsiden ville ha vært i disse uttalelsene?

Med bosetningsmønstrene vi har i denne byen er det nok ikke til å unngå at det vil forekomme forskjeller i arbeidsmoral.

Øst:

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Vest:

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Dette vil nok ikke forandre seg med det første. Det er vanskelig å snu på en arbeidskultur når den først har fått etablert seg.

Øst:

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Vest:

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Statistikken vil nok variere fra år til år, men jevnt over tror jeg at arbeidsmoralen fortsatt vil være høyere i vest.

Øst:

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Vest:

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Disse funnene kan brukes for å sette inn målrettede tiltak mot dårlig arbeidsmoral.

Øst:

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Vest:

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Vi må få slutt på den langvarige diskrimineringen av arbeidssøkere fra østsiden.

Øst:

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Vest:

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

God arbeidsmoral bør belønnes med attraktive frynsegoder.

Øst:

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Vest:

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Denne undersøkelsen bør ikke føre til favorisering av arbeidssøkere fra vestsiden.

Øst:

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
---------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	--------------

Vest:

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
---------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	--------------

Den neste byen du kommer til er også delt på midten, men denne gangen går skillet mellom de som bor nord og sør for et jernbanespor. I lokalavisen finner du følgende sak:

[Negativ]

30 % av ungdommene som vokser opp i sør slutter på skolen før de er ferdig med videregående. I nord er det 15 % som slutter.

[Positiv]

70 % av ungdommene som vokser opp i sør fullfører videregående skole. I nord er det 85 % som fullfører.

Denne avisen har også intervjuet syv personer på gata om hva de synes om saken. De har blant annet kommet med følgende påstander. Hvor enig eller uenig tror du at innbyggere fra henholdsvis sørsiden og nordsiden ville ha vært i disse uttalelsene?

Folk i sør har alltid vært svakere på skolen, og det er det ikke noe å gjøre med.

Sør:

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Nord:

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Skolesvake individer finner vi på begge sider av byen, men den grunnleggende forskjellen mellom nord og sør kan vi ikke gjøre noe med.

Sør:

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Nord:

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Tallene kan variere fra år til år, men på lang sikt tror jeg nok denne trenden vil holde seg.

Sør:

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Nord:

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Vi må opprette et eget tilbud om leksehjelp for elevene i sør.

Sør:

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Nord:

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Elever som er svake på skolen, bør få muligheten til å utvikle seg på andre arenaer.

Sør:

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Nord:

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

De skolene som har best fullføringsprosent, bør oppmuntres med ekstra tilskudd.

Sør:

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Nord:

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Hvis vi skal få gjort noe med dette, må vi endre på den nåværende ressursfordelingen i skolevesenet.

Sør:

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
---------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	--------------

Nord:

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
---------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	--------------

Til slutt kommer noen flere spørsmål om notisene i begynnelsen av heftet.

1) Uten å bla tilbake, hvor mange av de som praktiserte totalavhold tror at også var deprimerte? Sett ring rundt svaret.

5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65 70 75 80 85 90 95 100

I følge den samme undersøkelsen er forekomsten av depresjon også høyere blant de som har et svært høyt forbruk av alkohol. Hvor høy vil du tro at forekomsten er i denne gruppen? __%

2) Uten å bla tilbake, omtrent hvor mange prosent av guttene i undersøkelsen tror du svarte at de spilte PC-spill ukentlig eller daglig? Sett ring rundt svaret.

5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65 70 75 80 85 90 95 100

Når det gjelder bruk av PC, uavhengig av formål, svarer 24% av guttene at de bruker PC mer enn 3 timer i løpet av en vanlig dag. Hva vil du tro at det tilsvarende tallet er for jenter?

__%

[Studie 2a]

Denne undersøkelsen inngår i en masteroppgave om formidling av statistikk. Spørreskjemaet ser nærmere på hvordan oppfatninger av avsenderes intensjoner og mottageres reaksjoner henger sammen med språklige grep i selve budskapet. Du vil få lese ulike versjoner av det samme materialet, og blir deretter bedt om å svare på noen spørsmål. Undersøkelsen tar omkring 10 minutter, det er frivillig å delta, og du kan trekke deg når som helst. Svarene vil bli behandlet anonymt. Hvis du vil vite mer, kan du sende en e-post til martinbullgudmundsen@gmail.com.

Bakgrunnsspørsmål:

Kjønn.....

Alder.....

Hvilket program og semester studerer du på?

Hvor lenge har du studert alt i alt?

Artikkel 1a

Avhold henger sammen med økt depresjon

Avholdsfolk har høyere forekomst av depresjon enn måteholdne alkoholbrukere. Det viser data fra en fersk helseundersøkelse i Nord-Trøndelag. Blant de som praktiserer totalavhold er forekomsten av depresjon på 15,8 %, mens tallet er 8,1 % blant de som drikker med måte. Forskjeller i sosiale vaner kan være noe av forklaringen, men forekomsten av depresjon fortsetter å være høyere for avholdsfolk etter at man har tatt høyde for denne faktoren. Heller ikke muligheten for at enkelte nåværende avholdsfolk tidligere kan ha hatt problemer med alkohol, kan gjøre rede for hele sammenhengen.

Artikkel 1b

Avholdsfolk er mer deprimerte

Avholdsfolk er mer deprimerte enn måteholdne alkoholbrukere. Det viser data fra en fersk helseundersøkelse i Nord-Trøndelag. Blant de som praktiserer totalavhold er 15,8 % deprimerte, mens tallet er 8,1 % blant de som drikker med måte. Forskjeller i sosiale vaner kan være noe av forklaringen, men avholdsfolk fortsetter å være mer deprimerte etter at man har tatt høyde for denne faktoren. Heller ikke muligheten for at enkelte nåværende avholdsfolk kan være tidligere alkoholikere, kan gjøre rede for hele sammenhengen.

Disse artiklene er formulert litt forskjellig, men handler om det samme. Forestill deg tre personer som kunne ha skrevet dem. Den ene ønsker å fremstille avholdsfolk i et godt lys, den andre ønsker å fremstille avholdsfolk i et dårlig lys, og den tredje prøver å være nøytral. Sammenlign så artikkel 1a (Avhold henger sammen med økt depresjon) og artikkel 1b (Avholdsfolk er mer deprimerte) i lys av denne informasjonen.

Hvor sannsynlig tror du det er at disse artiklene er skrevet av en som vil fremstille avholdsfolk i et godt lys?

Artikkel 1a

Svært usannsynlig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Svært sannsynlig
-------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	------------------

Artikkel 1b

Svært usannsynlig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Svært sannsynlig
-------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	------------------

Hvor sannsynlig tror du det er at disse artiklene er skrevet av en som vil fremstille
avholdsfolk i et dårlig lys?

Artikkel 1a

Svært usannsynlig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Svært sannsynlig
----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	---------------------

Artikkel 1b

Svært usannsynlig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Svært sannsynlig
----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	---------------------

Hvor sannsynlig tror du det er at disse artiklene er skrevet av en som prøver å være nøytral?

Artikkel 1a

Svært usannsynlig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Svært sannsynlig
----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	---------------------

Artikkel 1b

Svært usannsynlig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Svært sannsynlig
----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	---------------------

Forestill deg nå en mottager som i utgangspunktet ikke har sterke meninger om avhold og depresjon. Hvor enig eller uenig tror du vedkommende vil være i de følgende påstandene, etter å ha lest den ene *eller* den andre artikkelen?

Hvilket forhold man har til alkohol, kommer hovedsakelig an på faktorer man ikke kan gjøre noe med.

Artikkel 1a

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Artikkel 1b

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

På kort sikt kan man forandre sitt forhold til alkohol, men i det lange løp vil man falle tilbake til gamle vaner.

Artikkel 1a

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Artikkel 1b

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Enkelte vil alltid klare å legge om sine alkoholvaner, men de fleste har det samme forholdet til alkohol gjennom mesteparten av livet.

Artikkel 1a

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Artikkel 1b

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Når vi er på fest bør vi bli flinkere til å inkludere de som ikke drikker.

Artikkel 1a

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Artikkel 1b

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Det bør være greit om man tar seg et glass i ny og ne.

Artikkel 1a

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Artikkel 1b

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Disse funnene betyr ikke nødvendigvis at avholdsfolk bør begynne å drikke alkohol.

Artikkel 1a

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Artikkel 1b

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

På tross av disse funnene må vi ikke glemme at overdreven bruk av alkohol også medfører problemer for den enkelte.

Artikkel 1a

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Artikkel 1b

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Vil du karakterisere deg selv som avholdende? Ja ☐ Nei ☐

Artikkel 2a

Gutter spiller mer enn jenter

I en undersøkelse om kjønnsforskjeller i bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi blant unge, kommer det frem at gutter fremdeles spiller mest. 64 % av guttene i undersøkelsen oppgir at de spiller PC-spill ukentlig eller daglig, mens 18 % av jentene svarer det samme. På andre bruksområder ser kjønnsforskjellene imidlertid ut til å ha blitt mindre. Gutter sitter fremdeles noe mer foran PC-skjermen, men dette henger trolig sammen med at de oftere bruker datamaskinen til å spille.

Artikkel 2b

Gutter mer spilleglade enn jenter

I en undersøkelse om kjønnsforskjeller i bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi blant unge, kommer det frem at gutter fremdeles er mest spilleglade. 64 % av guttene i undersøkelsen spiller PC-spill ukentlig eller daglig, mens 18 % av jentene gjør det samme. På andre bruksområder ser kjønnsforskjellene imidlertid ut til å ha blitt mindre forskjellige. Gutter bruker fremdeles noe mer tid foran PC-skjermen, men dette henger trolig sammen med at de oftere bruker datamaskinen til å spille.

Også disse artiklene er formulert litt forskjellig, men handler om det samme. Forestill deg tre personer som kunne ha skrevet dem. Den ene favoriserer gutter, den andre favoriserer jenter, og den tredje prøver å være nøytral. Sammenlign så artikkel 2a (Gutter spiller mer enn jenter) og artikkel 2b (Gutter mer spilleglade enn jenter) i lys av denne informasjonen.

Hvor sannsynlig tror du det er at disse artiklene er skrevet av en som favoriserer gutter?

Artikkel 2a

Svært usannsynlig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Svært sannsynlig
-------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	------------------

Artikkel 2b

Svært usannsynlig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Svært sannsynlig
-------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	------------------

Hvor sannsynlig tror du det er at disse artiklene er skrevet av en som favoriserer jenter?

Artikkel 2a

Svært usannsynlig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Svært sannsynlig
----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	---------------------

Artikkel 2b

Svært usannsynlig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Svært sannsynlig
----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	---------------------

Hvor sannsynlig tror du det er at disse artiklene er skrevet av en prøver å være nøytral?

Artikkel 2a

Svært usannsynlig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Svært sannsynlig
----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	---------------------

Artikkel 2b

Svært usannsynlig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Svært sannsynlig
----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	---------------------

Forestill deg nå en mottager som i utgangspunktet ikke har sterke meninger om kjønn og dataspill. Hvor enig eller uenig tror du vedkommende vil være i de følgende påstandene, etter å ha lest den ene *eller* den andre artikkelen?

Gutter og jenter vil generelt være opptatt av forskjellige ting.

Artikkel 2a

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Artikkel 2b

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Det er individuelle forskjeller innad i gruppene, men i det store og hele er gutter opptatt av andre ting enn jenter.

Artikkel 2a

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Artikkel 2b

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Selv om kulturelle trender kan komme og gå, vil gutter og jenter alltid være forskjellige.

Artikkel 2a

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Artikkel 2b

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Gutter i skolealder bør få tilbud om å bruke dataspill i undervisningen.

Artikkel 2a

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Artikkel 2b

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Gutter bør bruke mindre tid foran dataskjermen.

Artikkel 2a

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Artikkel 2b

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Jenter bør ikke forandre sine datavaner på grunnlag av denne undersøkelsen.

Artikkel 2a

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Artikkel 2b

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Det kan være lurt å lage dataspill som er bedre tilpasset jenter.

Artikkel 2a

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Artikkel 2b

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

[Studie 2b]

Denne undersøkelsen inngår i en masteroppgave om formidling av statistikk. Spørreskjemaet ser nærmere på hvordan oppfatninger av avsenderes intensjoner og mottageres reaksjoner henger sammen med vinklingen av det statistiske materialet. Du vil få lese ulike versjoner av det samme materialet, og blir deretter bedt om å svare på noen spørsmål. Undersøkelsen tar omkring 10 minutter, det er frivillig å delta, og du kan trekke deg når som helst. Svarene vil bli behandlet anonymt. Hvis du vil vite mer, kan du sende en e-post til martinbullgudmundsen@gmail.com.

Bakgrunnsspørsmål:

Kjønn.....

Alder.....

Hvilket program og semester studerer du på?

Hvor lenge har du studert alt i alt?

Forestill deg at du kommer til en mellomstor by som er delt på midten av en elv. I byen viser det seg å være en del sosiale motsetninger mellom de som bor i øst, og de som bor i vest. I denne byen er det tre konkurrerende aviser. Østsidens Trompet favoriserer innbyggerne i øst, Vestsidens Røst favoriserer innbyggerne i vest, og Bymagasinet prøver å være nøytral.

En dag kommer du over to avisutklipp om samme sak:

Artikkel 1a

I en undersøkelse ble arbeidstagerne i hele byen spurt om det har forekommet at de har tatt seg fri fra jobben (levert egenmelding) uten å være syke i løpet av det siste året. I øst forteller 30 % at det har forekommet. I vest svarer 15 % det samme.

Artikkel 1b

I en undersøkelse ble arbeidstagerne i hele byen spurt om det har forekommet at de har tatt seg fri fra jobben (levert egenmelding) uten å være syke i løpet av det siste året. I øst forteller 70 % at det aldri har forekommet. I vest svarer 85 % det samme.

Hvor sannsynlig tror du det er at disse uklippene er hentet fra Østsidens Trompet?

Artikkel 1a

Svært usannsynlig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Svært sannsynlig
-------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	------------------

Artikkel 1b

Svært usannsynlig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Svært sannsynlig
-------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	------------------

Hvor sannsynlig tror du det er at disse uklippene er hentet fra Vestsidens Røst?

Artikkel 1a

Svært usannsynlig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Svært sannsynlig
-------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	------------------

Artikkel 1b

Svært usannsynlig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Svært sannsynlig
-------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	------------------

Hvor sannsynlig tror du det er at disse uklippene er hentet fra Bymagasinet?

Artikkel 1a

Svært usannsynlig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Svært sannsynlig
----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	---------------------

Artikkel 1b

Svært usannsynlig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Svært sannsynlig
----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	---------------------

Forestill deg nå en mottager som i likhet med deg kommer utenfra, og ikke har sterke meninger om verken øst eller vest. Hvor enig eller uenig tror du den personen vil være i de følgende påstandene, etter å ha lest det ene *eller* det andre utklippet?

Med bosetningsmønstrene vi har i denne byen er det nok ikke til å unngå at det vil forekomme forskjeller i arbeidsmoral.

Artikkel 1a

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Artikkel 1b

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Dette vil nok ikke forandre seg med det første. Det er vanskelig å snu på en arbeidskultur når den først har fått etablert seg.

Artikkel 1a

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Artikkel 1b

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Statistikken vil variere fra år til år, men i det lange løp vil vi nok fortsette å se slike forskjeller.

Artikkel 1a

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Artikkel 1b

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Dårlig arbeidsmoral bør møtes med sterkere reaksjoner.

Artikkel 1a

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Artikkel 1b

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Vi må få slutt på den langvarige diskrimineringen av arbeidssøkere fra østsiden.

Artikkel 1a

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Artikkel 1b

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

God arbeidsmoral bør belønnes med attraktive frynsegoder.

Artikkel 1a

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Artikkel 1b

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Denne undersøkelsen bør ikke føre til favorisering av arbeidssøkere fra vestsiden.

Artikkel 1a

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Artikkel 1b

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Den neste byen du kommer til er også delt på midten, men denne gangen går skillet mellom de som bor nord og sør for et jernbanespor. Også i denne byen er det tre konkurrerende aviser. Sørsiden Budstikke favoriserer innbyggerne i sør, Nordsiden Tidene favoriserer innbyggerne i nord, og Byavisa prøver å være nøytral.

En dag kommer du over to avisutklipp om samme sak:

Artikkel 2a

30 % av ungdommene som vokser opp i sør slutter på skolen før de er ferdig med videregående. I nord er det 15 % som slutter.

Artikkel 2b

70 % av ungdommene som vokser opp i sør fullfører videregående skole. I nord er det 85 % som fullfører.

Hvor sannsynlig tror du det er at disse uklippene er hentet fra Sørsiden Budstikke?

Artikkel 2a

Svært usannsynlig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Svært sannsynlig
-------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	------------------

Artikkel 2b

Svært usannsynlig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Svært sannsynlig
-------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	------------------

Hvor sannsynlig tror du det er at disse uklippene er hentet fra Nordsiden Tidene?

Artikkel 2a

Svært usannsynlig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Svært sannsynlig
-------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	------------------

Artikkel 2b

Svært usannsynlig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Svært sannsynlig
-------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	------------------

Hvor sannsynlig tror du det er at disse uklippene er hentet fra Byavisa?

Artikkel 2a

Svært usannsynlig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Svært sannsynlig
----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	---------------------

Artikkel 2b

Svært usannsynlig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Svært sannsynlig
----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	---------------------

Forestill deg nå en mottager som i likhet med deg kommer utenfra, og ikke har sterke meninger om verken sør eller nord. Hvor enig eller uenig tror du den personen vil være i de følgende påstandene, etter å ha lest det ene *eller* det andre utklippet?

Noen grupper vil alltid være svakere på skolen, og det er det ikke noe å gjøre med.

Artikkel 2a

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Artikkel 2b

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Skolesvake individer finner vi på begge sider av byen, men den grunnleggende forskjellen mellom nord og sør kan vi ikke gjøre noe med.

Artikkel 2a

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Artikkel 2b

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Tallene kan variere fra år til år, men på lang sikt tror jeg nok denne trenden vil holde seg.

Artikkel 2a

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Artikkel 2b

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Vi må opprette et eget tilbud om leksehjelp for elevene i sør.

Artikkel 2a

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Artikkel 2b

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------

Nå må ikke elevene i nord la dette gå til hodet på seg.

Artikkel 2a

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
---------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	--------------

Artikkel 2b

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
---------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	--------------

De skolene som har best fullføringsprosent, bør oppmuntres med ekstra tilskudd.

Artikkel 2a

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
---------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	--------------

Artikkel 2b

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
---------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	--------------

Elevene i sør burde ikke ha et så slepphendt forhold til sin egen fremtid.

Artikkel 2a

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
---------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	--------------

Artikkel 2b

Helt uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Helt enig
---------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	--------------

Vedlegg B

Svarene på de åpne spørsmålene om forslag til forbedring av overskriftene, for hendholdsvis den forbeholdne og den håndfaste varianten.

Forbehold:

Avhold kan ha en sammenheng med økt depresjon

Flere deprimerte blant avh.folk

Gutter spiller mer data enn jenter.

Avhold samvarierer med økt depresjon

Gutter spiller mer data og TV-spill enn jenter

Gutter spiller mer PC-spill enn jenter.

Avholdsfolk er oftere deprimerte enn de som bruker alkohol med måtehold

Avhold korrelerer med...

Avhold kan henge sammen m/ økt depresjon

Gutter spiller mer PC- & TV spill enn jenter

Måteholden alkoholbruk forminske sjansene for depresjon

Gutter sitter mest foran PC og TV-skjermen

Avhold fra alkohol henger sammen med økt depresjon

Gutter spiller mer PC-spill enn jenter

Gutter ser ut til å spille mer enn jenter

Kunne sagt noe om hva det er avhold fra

Avhold kan ha en sammenheng m. økt depresjon

Gutter kan ha tendens til å spille mer enn jenter

Man har målt en sammenfallende statistikk, det betyr ikke at det er en årsakssammenheng, noe overskriften kan implisere

Avhold korrelerer/samvarierer med depr. i noe større grad enn måtehold

Ulik bruk av informasjons- og kommunikasjonstekn. mellom kjønn.

Gutter spiller mer TV-spill enn jenter

Avhold og depresjon

Gutter spiller mer PC- og TV-spill enn jenter.

KAN avhold henge sammen med økt depresjon?

Avhold gir økt/høyere sannsynlighet for depresjon

Avholdsfolk har høyere forekomst av depresjon, men har alkohol sammenheng med depresjon.

Gutter spiller mer data enn jenter

Depresjon forekommer oftere hos totalavholdne, sosiale vaner kan være noe av forklaringen.

Gutter spiller mer enn jenter på daglig og ukentlig basis

Det som står der gjelder vel ikke alle!

Mulig sammenheng mellom avhold og depresjon

Avhold kan henge sammen med økt dep.

Håndfasthet:

Gutter spelar mer dataspel enn jenter

Mulig sammenheng mellom avhold og depresjon?

Nevne flere mulige forklaringer

Hvilken populasjon? Hvilke områder like? Hvilken alder? Etc

Sammenheng mellom depresjon og avhold fra alkohol

Gutter spiller mer PC enn jenter

Er avholdsfolk mer deprimerte?

Gutter er mer glad i å spille PC-spill enn jenter

Avholdsfolk er mer deprimerte enn måteholdne alkoholbrukere

Gutter mer glade i PC-spill enn jenter

Avholdsfolk muligens mer deprimerte

Gutter mer spillegale enn jenter

Gutter bruker PC-spill oftere (mer) enn jenter

Avhold og depresjon

Kan være sammenheng mellom avholdenhet og depresjon

Gutter spiller mer enn jenter

Gutter spiller mer PC-spill enn jenter

Avholdsfolk kan være mer deprimerte

Alkohol påvirker humøret

Kjønnsforskjeller i bruk av data

Avhold korrelerer med depresjon viser studier

Gutter fortsatt mer tiltrukket av spill

Årsaken til at menn er totalavholdende kan være forskjellig...

Hva skjuler seg bak korrelasjonen mellom depresjon og avhold fra alkohol?

Flere gutter enn jenter spiller PC-spill ukentlig eller daglig.